

Z OBSAHU ČÍSLA

K úmrtí prof. A. Schirgera

Centrum biomedicínského výzkumu

Ústav lékařské biochemie

Studentské akce

100. výročí narození prof. Procházky

Dívčí vzdělávání v Hradci Králové (1) –
Měšťanská dívčí škola

Historie královéhradeckých špitálů,
nemocnic a všeho, co se lékařství
dotýká (8)

Historie medicíny ve filatelii (16)

Galerie Na Hradě:
Miloš Vojříř a jeho 50 let s aktem

Země lidí objektivem Jana Smita:
Starověký Akragás

Prof. Alexander Schirger, M.D., již není mezi námi, jeho odkaz však žije

Profesor Alexander Schirger, významný představitel Mayo Clinic v Rochesteru ve Spojených státech, mezinárodně uznávaný vědec, internista a angiolog, čestný člen vědecké rady naší fakulty a nositel zlaté pamětní medaile, nejvyššího ocenění, které naše fakulta může udělit, ale především člověk ryzího charakteru, vysokých morálních kvalit a hluboké víry, není více mezi námi, ale jeho odkaz žije. Po delší nemoci zesnul 14. února. Profesor Schirger není naší lékařské veřejnosti neznám. Přesto se domníváme, že je vhodné u příležitosti jeho úmrtí hlouběji se zamyslet nad jeho životem, dílem a mimořádným vztahem k naší lékařské fakultě.

zionování v roce 2004 byl členem prestižní Mayo Clinic, na které požíval značné vážnosti. Na svou vlast však nikdy nezapomněl, což se mimo jiné projevilo pomocí českým, ale i slovenským lékařům při zajišťování klinických a výzkumných pobytů na Mayo Clinic a na medicínských pracovištích v USA.

Jeho manželka, PhDr. Milada Schirgerová, která ho na cestách věrně doprovázela, byla za komunistického režimu odsouzena za vlastizrady na deset let a teprve po 14 letech jí bylo umožněno vycestovat do USA a provdat se za prof. Schirgera, který na ni po celou tu dobu čekal.

Profesor Schirger se narodil 3. října 1925 v Praze. Jeho rodiče emigrovali do Spojených států, kam je následoval, když získal americké státní občanství. V raném dětství osiřel a vrátil se do Prahy, kde ho vychovávala jeho babička. V Praze vystudoval arcibiskupské gymnázium, na kterém se seznámil se svým spolužákem, pozdějším arcibiskupem Karlem Otčenáškem, kterého pak při svých pobytech v Hradci Králové pravidelně navštěvoval. Po absolvování gymnázia vystudoval Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy. V roce 1951 se jako americký občan vrátil do Spojených států, kde od roku 1954 až do svého pen-

Výzkumný a odborný zájem prof. Schirgera byl zaměřen především na angiologii a problematiku poruch krevního tlaku a lymfedému. O jeho vědeckém věhlasu svědčí kromě řady vědeckých článků a přednášek na mezinárodních kongresech a konferencích i to, že byl v roce 1983 prezidentem XIII. Světového angiologického kongresu v USA, na kterém umožnil účast dvaceti šesti našim lékařům.

Československo navštívil za dřívějšího režimu dvakrát, v roce 1977 při příležitosti lymfologického kongresu a v roce 1978 Mezinárodního angiologického kongresu, při pří-

Časopis SCAN založil a v letech 1991–2005 byl jeho vedoucím redaktorem PhDr. Vladimír Panoušek.

Šéfredaktor: Prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc. Sekretářka redakce Alena Hejnová. Adresa redakce steiner@lfhk.cuni.cz

Redakční rada: Ing. Veronika Bartošová, PhDr. Josef Bavor, prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., prof. MUDr. Roman Chlábek, Ph.D., prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Bc. Iveta Juranová, Ing. Eva Kvapilová, prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr.h.c., prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., PhDr. Jiří Štěpán, Mgr. Dana Vaňková, Miroslav Všetěčka, doc. MUDr. Pavel Žáček, Ph.D.

Vydává Fakultní nemocnice v Hradci Králové jako čtvrtletník v nakladatelství ATD Hradec Králové (atd.hk@seznam.cz) • Ročník XXIII (2013), č. 1
Vytiskly Tiskárny B.N.B., s.r.o., Velké Poříčí • MK ČR E 11425 • ISSN 1211–295X

(Časopis Scan je zveřejněn též na webových stránkách FN a LF na adresách <http://pavouk.fnhk.cz/nove/> v kapitole Pro širokou veřejnost a <http://lfhk.cuni.cz> v kapitole Informační služby – Časopisy)

ležitosti kterého se seznámil na americkém velvyslanectví s kardinálem Františkem Tomáškem, o kterého pak po všechna další léta jeho života pečoval jako konsiliář na dálku.

Po roce 1990 navštívil Československo, respektive Českou republiku opakovaně. Při své první návštěvě byl přijat i prezidentem Havlem.

Jeho první návštěva na Lékařské fakultě a ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové se uskutečnila v červnu 1990, kdy byl velmi vřele přijat a proslovil přednášku na Spolku lékařů. Druhá návštěva se uskutečnila u příležitosti oslav 50. výročí založení naší fakulty v roce 1995, kdy byl vyzvaným řečníkem na slavnostním shromáždění konaném při této příležitosti a kdy v Hradci Králové oslavil své 70. narozeniny.

Další oficiální příležitostí k návštěvě ČR bylo v roce 1998 650. výročí založení Univerzity Karlovy. Při této příležitosti zavítal rovněž do Hradce Králové a na shromáždění lékařů a studentů přednesl v posluchárně naplněné do posledního místa přednášku o roli lékaře ve věku technologie. Na slavnostním zasedání akademické obce Univerzity Karlovy 9. dubna byla prof. Schirgerovi udělena na návrh naší fakulty Jubilejní medaile Univerzity Karlovy.

V rámci oslav 650. výročí založení UK byl rovněž pozvaným řečníkem na mezinárodním sympoziu „University and its Students“, konaném v září 1998, kdy zhodnotil úlohu studentů během historického vývoje univerzity.

Profesor Schirger byl i v dalších letech každoročním návštěvníkem naší fakulty, kdy se účastnil konečného výběru studentů na pobyty na Mayo Clinic. První student naší fakulty absolvoval prázdninový pobyt na Mayo Clinic zásluhou prof. Schirgera v roce 1991 a následně i klinickou stáž v roce 1993, která je zcela výjimečně umožňována nejlepším zahraničním studentům. Na tyto dva velmi pozitivně hodnocené pobyty prvního našeho studenta, prokazující velmi vysokou úroveň výuky na naší fakultě, se rozvinula zásluhou prof. Schirgera, pokud jde o pobyty studentů na Mayo Clinic, trvalá spolupráce mezi naší fakultou a Mayo Clinic, která trvá nepřetržitě již 22 let. Za tuto dobu absolvovala pobyty na Mayo Clinic téměř stovka našich studentů, od roku 2004 nejen pregraduálních, ale i doktorandů. Od roku 2005 se výběru studentů věnuje po penzionování prof. Schirgera prof. Zelalem Temesgen, rov-

něž absolvent UK. Naším studentům se tak dostává jedinečné možnosti vzdělávat se po několik měsíců na nejprestižnějším zdravotnickém pracovišti v USA. Absolvovaný pobyt na Mayo Clinic je pro studenta po absolvování fakulty při konkurzech mimořádně cenným doporučením. Pro naši fakultu jako instituci je pak spolupráce s Mayo Clinic velmi cenná a nezastupitelná, neboť představuje pro nás nesmírně důležitou zpětnou vazbu poskytující nám mezinárodní srovnání a důkaz toho, že výuka studentů na naší fakultě je na velmi dobré mezinárodní úrovni. Dosavadní spolupráce obou institucí je podrobně zachycena v obsáhlé česko-anglické publikaci, která zaznamenává i hodnocení našich studentů jejich školiteli na Mayo Clinic, i nadšené ohlasy studentů.

Mimořádnou událostí pro prof. Schirgera byla 19. července 2004 promoce studentů naší fakulty, kdy byl zřejmě jako první Američan promotorem jedné skupiny studentů, ve které byli i tři studenti, kteří absolvovali pobyt na Mayo Clinic. Slavnostního aktu se zúčastnil i velvyslanec USA William J. Cabanis. Velmi působivá byla slova prof. Schirgera přednesená ke studentům po ukončení slavnostního promočního aktu v předsálí Velké auly, kdy zdůraznil, že diplom Univerzity Karlovy byl významným doporučením, které mu umožnilo pracovat v nejprestižnějším medicínském centru na světě.

Prof. Schirger se zasloužil o studijní pobyt na Mayo Clinic a na dalších význačných pracovištích v USA i několika desítkám českých lékařů. Prof. Procházka ve své knize Vzpomínky hradeckého chirurga uvádí, že za velkorysou nabídku půlročního stipendijního pobytu na kardiochirurgickém pracovišti v Miami v roce 1969 vděčil právě prof. Schirgerovi. Jako člen poradního sboru Výboru dobré vůle Nadace Olgy Havlové umožnil prof. Schirger pobyt na Mayo Clinic i několika lékařům z naší fakultní nemocnice. Jeho velká zásluha při vysílání našich lékařů do USA tkvěla v tom, že při projednávání žádostí v komisi v Praze měl již připraveno pracoviště v USA, které bylo ochotno žadatele přijmout.

Prof. Schirger se nesmazatelným písmem zapsal do historie naší fakulty, která mu zůstane za tento jeho mimořádný vztah trvale vděčna, podobně jako doživotně vděčné mu budou desítky našich studentů, kteří se jeho zásluhou mohli vzdělávat na Mayo Clinic.

Ladislav Chrobák

CENTRUM BIOMEDICÍNSKÉHO VÝZKUMU

Centrum biomedicínského výzkumu (CBV) je nově vzniklé pracoviště, které si dalo za cíl posílit pozici základního výzkumu ve Fakultní nemocnici. Sídlo CBV se nachází v přízemí Neurochirurgické kliniky a jeho prostory jsou prakticky od založení na počátku roku 2012 za chodu přeměňovány v moderní vědecké zázemí. CBV vede jeden z nejmladších profesorů v ČR, prof. Ing. Kamil Kuča, Ph.D., který s sebou přivedl novou generaci nadějných vědců, kteří i ve svém relativně mladém věku již mají početné vědecké úspěchy. Právě díky personálnímu složení disponuje CBV významným vědeckým potenciálem.

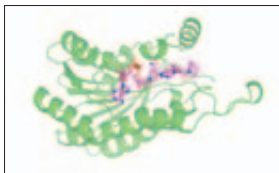
Cílem CBV je především řešení vlastních vědeckých projektů, a to na úrovni interní, národní i mezinárodní. Dalším, neméně důležitým cílem, je spolupráce s klinickými pracovišti FNHK na společném výzkumu, zapojování se do výzkumných projektů těchto pracovišť a tím provázání základního výzkumu CBV s aplikovaným výzkumem klinických pracovišť. Pracovníci CBV se mimo výzkumnou aktivitu zároveň věnují i edukační činnosti, umožňují studentům Lékařské fakulty, Farmaceutické fakulty a Fakulty vojenského zdravotnictví, aby si vyzkoušeli práci v laboratoři v rámci studentské tvůrčí činnosti, a zaměřují se také na vedení svých pregraduálních a postgraduálních studentů.

Tímto bychom chtěli vyzvat studenty či zástupce klinických pracovišť, kteří by o spolupráci s CBV měli zájem, aby navštívili webové stránky (www.fnhk.cz/cbv) popř. kontaktovali CBV přímo (viz sekce Kontakty).

Struktura CBV je poměrně jednoduchá. Nachází se zde **laboratoř organické syntézy, laboratoř biochemie, laboratoř farmakologie, laboratoř proteomiky** a nově vznikající **laboratoř analytická**. Laboratoř proteomiky, pod vedením dr. Vojtěcha Tambora, se zabývá i výzkumem aplikovaným, zejména ve spolupráci s klinikami naší fakultní nemocnice. Těžiště práce CBV se nachází v chemické syntéze nových potenciálních léčiv, jejichž vlastnosti jsou následně testovány v laboratoři biochemie. Analytická laboratoř sleduje osud nově připravených látek – potenciálních léčiv – v živém zvířeti, popř. se podílí na analýze biologických vzorků pocházejících od pacientů FN v rámci výzkumné spolupráce s jednotlivými klinikami.

LABORATOŘ ORGANICKÉ SYNTÉZY

Cílem laboratoře je příprava bioaktivních sloučenin pomocí syntetických metod. U připravených sloučenin probíhá hodnocení jejich biologické aktivity a zpětnou vazbou je tedy vyhodnocen vztah mezi strukturou sloučeniny a jejím biologickým účinkem. Na základě vyhodnocení tohoto vztahu jsou navrženy za pomoci výpočetní techniky (*in silico*) nové, ještě účinnější látky. Pracoviště provádí vlastní rešeršní i původní výzkumnou činnost a dále také zakázkové syntézy sloučenin popsanych i nepopsanych

v literatuře.

LABORATOŘ BIOCHEMIE A TKÁŇOVÝCH KULTUR

Cílem této laboratoře je především *in vitro* hodnocení biochemických, farmakologických a toxikologických parametrů studovaných látek. Na základě tohoto hodnocení jsou vytipovány nejhodnější látky, které jsou pak doporučeny pro studování *in vivo*, stanovení farmakokinetických parametrů apod. Těžištěm je tedy kvalitativní i kvantitativní analýza interakcí (resp. parametrů těchto interakcí) studovaných látek s biologickými systémy (enzymy, receptory) a stanovení toxicity těchto látek na buněčné úrovni. Metodiky jsou vybrány nejen vzhledem k zaměření CBV, tedy na potenciální léčiva proti Alzheimerově chorobě, myasthenia gravis a vůči otravám způsobeným organofosfáty, ale také tak, aby byly aplikovatelné pro vývoj léčiv obecně.

LABORATOŘ FARMAKOLOGIE

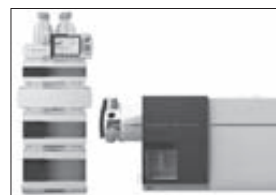
Cílem laboratoře je především vytvoření vhodných separačních metod pro hodnocení farmakokinetických parametrů studovaných látek v organismech a *in vivo* testování. Hodnoceny mohou být jak látky standardně užívané v terapii, tak i látky nově připravené, které byly vytipovány na základě předcházejících *in vitro*, *ex vivo* a *in vivo* experimentů. Cílem laboratoře je tedy nejen spolupráce s jinými odborníky na klinických odděleních FN (např. racionalizace terapie, zjištění dostupnosti léčiv do cílových kompartmentů, apod.), ale i racionalizace využití nově připravených látek a vytipování vhodných kandidátů pro následné fáze preklinického či klinického testování.

LABORATOŘ PROTEOMIKY

Proteomická skupina úzce spolupracuje s klinickými i mezioborovými pracovišti FN na společných projektech. Pomocí moderních proteomických technologií studuje jak kvalitativní tak kvantitativní změny na proteinové úrovni, ke kterým dochází na základě různých patologických jevů. Jedná se především o hledání nových proteinových markerů, které umožní časnou detekci probíhající nemoci. Mezi další perspektivní oblasti, ve kterých lze aplikovat proteomický přístup do výzkumu, patří hodnocení působení léčiv na proteinové úrovni s cílem lépe porozumět mechanismu účinku a identifikovat pacienty, kteří z dané farmakoterapie mohou profitovat. Tým pracovníků má zkušenosti s metodami, které takové "nové" změny na proteinové úrovni umí jak odhalit, tak posléze cíleně ověřit nezávislými metodami na větším počtu vzorků, resp. pacientů.

Více informací a personální složení viz web CBV: www.fnhk.cz/cbv

Ing. Martin Sedláček

ÚSTAV LÉKAŘSKÉ BIOCHEMIE

HISTORIA – MAGISTRA VITAE

Historie ústavu byla velmi spletitá a odrazily se v ní více či méně všechny společenské změny. Ústav pro lékařskou chemii patřil mezi pracoviště, která na fakultě vznikla hned s jejím založením. Vedením ústavu byl pověřen přední český anorganický chemik doc. RNDr. Stanislav Škramovský, pod jehož dohledem se po pět let vytvářela koncepce výuky i výzkumu pracoviště. V roce 1950 se už jako profesor vrátil do Prahy na Přírodovědeckou fakultu UK do funkce přednosty Ústavu pro chemii anorganickou a soudní. Po něm se stal na necelé dva roky zastupujícím přednostou doc. MUDr. RNDr. PhMr. Jan Štěpán, DrSc.

Po vzniku Vojenské lékařské akademie byl v roce 1951 jmenován do funkce přednosty (již ne ústavu, ale katedry) doc. MUDr. Jaroslav Nosek; profesorem se stal v roce 1957. Na pracovišti se v té době řešila především radiobiologická problematika, podobně jako na celé fakultě. Vedoucím katedry zůstal prof. Nosek i po zrušení VLA, až do roku 1961.

Prof. Hais (vlevo) a prof. Ledvina

Vystřídal ho MUDr. Ivo Hais, CSc. (habilitovaný v r. 1965), průkopník v oblasti chromatografických metod u nás a v papírové chromatografii v měřítku světovém. Příchod dr. Haise významně ovlivnil vědeckou výkonnost katedry. Pod jeho neopakovatelným vedením se vytvořil tým mladých ambiciózních pracovníků a výzkum se zaměřil na tři hlavní témata - sledování vlivu různých faktorů na metabolismus léčiv, studium metabolismu kyseliny urokanové, jejíž přítomnost a funkci v lidské kůži a potu dr. Hais spoluobjevil, a na problematiku pojivové tkáně. Úspěšně bylo obhájeno několik kandidátských prací a proběhla i habilitační řízení. Díky zahraničním kontaktům a tehdy přechodně se uvolňujícímu režimu umožnil doc. Hais svým mladším spolupracovníkům dlouhodobější stáže v západní Evropě, USA a Kanadě. Vyhlášené byly i přednášky pana docenta pro studenty. Občas se nedržel tématu a přednášel „horké“ novinky, nezřídka „nobelovské“, a to bezprostředně poté, kdy se s nimi při studiu literatury setkal. Z přednášek si tak odnášeli

mnohem více asistenti než studenti. Do osudu katedry velmi významně zasáhla normalizace. Část pracovníků včetně doc. Haise nuceně odešla, někteří emigrovali, jiní raději přešli na nově vznikající Farmaceutickou fakultu (1969).

Za této neutěšené personální situace byl v roce 1970 jmenován vedoucím katedry doc. MUDr. Miroslav Ledvina, CSc. (doktor věd 1983, jmenován profesorem 1985) a v této funkci setrval dvacet let. V těžkých dobách po roce 1970 dokázal slušným a lidským přístupem ochránit katedru před pokračováním její normalizační devastace. Postupně se začal vytvářet zcela nový kolektiv z absolventů různých vysokých škol. Na orientaci výzkumu se příliš nezměnilo, studoval se metabolismus pojivové tkáně a více se akcentovala radiobiologická problematika v kombinaci s xenobiochemií a metabolismem reaktivních forem kyslíku. Většina asistentů získala titul CSc.

Po sametové revoluci se po rehabilitaci vrátil na pracoviště doc. MUDr. RNDr. Milan Mělka a po konkurzním řízení byl jmenován na období 1991-1995 jeho vedoucím. Výzkum se nově zaměřil na studium léků s protinádorovým účinkem a na imunologickou problematiku. Pro období 1995 až 2007 se stal přednostou Ústavu lékařské biochemie doc. MUDr. Jaroslav Cerman, CSc. a od roku 2007 je přednostkou doc. MUDr. Martina Řezáčová, Ph.D. Po celé toto období se výzkum orientoval na studium apoptózy v nádorových buňkách, účinků protinádorových látek, efektu ionizujícího záření, jakož i na studium pojivové tkáně v játrech, a to s těžištěm ve využití molekulárně biologických a immunoanalytických technik. V letech 1999 až 2011 se ústav podílel na řešení dvou Výzkumných záměrů, a to celkem ve 4 dílčích úkolech. Kromě toho byli členové ústavu hlavními řešiteli celkem 15 různých grantových projektů a 8 rozvojových projektů FRVŠ. Přitom se stále velmi dbalo na odborný růst asistentů, ale také postgraduátů, kteří se do všech projektů zapojovali. V tomto období se také dokončila rekonstrukce laboratoří a interiéru pracoviště.

DOCENDO DISCIMUS

Ve výuce byl zpočátku kladen hlavní důraz na znalost chemie, což byl samostatný předmět v 1. ročníku, zakončený zkouškou. Na něj pak navazovala ve 2. ročníku biochemie. Po krátkém období experimentu s integrovaným studiem byl koncem sedmdesátých let zaveden i na naší fakultě Jednotný učební plán, který spojil výuku chemie a biochemie do jednoho předmětu Chemie (později Biochemie), se zařazením do 2. ročníku. Tento model se udržel na naší fakultě dodnes.

Výuce byla na pracovišti věnována vždy velká pozornost, především pak pod vedením vynikajícího pedagoga prof. Ledviny. Zpočátku byly jedinými formami výuky přednášky a praktická cvičení. Do praktických cvičení byla postupně zařazována stanovení látek významných pro laboratorní diagnostiku a úzce se spolupracovalo s laboratořemi klinické biochemie ve FN. Výsledkem byly společně připravené návody pro praktická cvičení. V roce 1976 se poprvé zkušebně nahradilo několik praktik semináři. Tato forma výuky se velmi osvědčila, a tak se postupně počet seminářů zvyšoval. Ve výuce začala dominovat biochemická problematika a podíl chemie se snížil na minimum nezbytné pro pocho-

pení biochemických dějů. Na začátku 90. let byla zařazena další forma výuky; pro zpestření studenti připravovali z obdržného textového materiálu (obvykle v angličtině) krátkou prezentaci v rámci semináře. Dnes, v době snadno dostupných recentních vědeckých poznatků, už každý student povinně připravuje své vystoupení na předem určené téma, které musí splňovat základní pravidla pro prezentace na odborných konferencích.

Zvláštní kapitolu představuje osamostatnění výuky zubních lékařů. Výrazně se snížil počet hodin výuky biochemie ve prospěch nově zavedeného předmětu Materiály pro zubní lékařství. V tomto předmětu ve spolupráci se Stomatologickou klinikou si studenti nejprve vyzkoušejí v chemické laboratoři práci se základními materiály, poučí se o jejich složení a poznají problémy při chybné přípravě a v další části výuky už pracují ve fantomové laboratoři v nemocnici na konkrétních úkolech. Také výuka biochemie je silně modifikována ve prospěch metabolismu v orofaciální oblasti. Díky Fondu rozvoje vysokých škol se podařilo zajistit techniku a vybavení pro praktická cvičení k výuce zubních materiálů na vcelku vyhovující úrovni.

Výuka v angličtině se dotkla pracoviště v akademickém roce 1993/94, rok po jejím zahájení na fakultě. Pro přípravu výukových materiálů měl zásadní význam pobyt doc. Stoklasové na Ústavu biochemie a molekulární biologie Univerzity v brit-

ském Leedsu. Zvlášť cenné to bylo i s ohledem na problémovou výslovnost názvů chemických sloučenin. Ve stejném roce byla zahájena výuka v bakalářském studijním programu.

Od samého počátku bylo snahou učitelů pracoviště poskytnout studentům dostatek učebních materiálů. Postupně se podařilo pokrýt celou výuku vlastními učebními texty i manuály určenými k procvičení látky. Už v sedmdesátých letech byly na pracovišti k dispozici sady cvičných testů a studenti si mohli za použití jednoduchých zkušebních strojků zkontrolovat a ohodnotit své znalosti. Zvláště učebnice biochemie profesora Ledviny doznala řady vydání. Nástup internetu se jednoznačně musel projevit i ve stylu výuky tak dynamicky se rozvíjícího předmětu jakým biochemie je. Množství nových zajímavých informací láká k zařazení a není vždy snadné udržet proporce mezi tím základním, co by si student měl z biochemie odnést, a tím, o čem by měl slyšet jen rámcově. Přivítali jsme proto možnost vypisovat volitelné předměty. Snahou bylo koncipovat předměty ve spolupráci s dalšími pracovišti. Tak vznikl předmět věnovaný patobiochemii a poruchám metabolismu výživy (s GMK), dále toxikologie (s Ústavem hygieny a preventivního lékařství), patobiochemie buňky (s Ústavem lékařské biologie a genetiky a ÚKBD), všechny i v anglické mutaci, podobně jako základy chemie určené k vyrovnání středoškolských znalostí. Devátý volitelný předmět je určen zájemcům o fy-

zikální chemii. V posledních dvou letech jsme se zapojili do projektu IT Medik. Připravili jsme komplet přednášek, který je k dispozici v platformě Moodle a věnujeme se tvorbě interaktivních materiálů, které by měly sloužit studentům jako základ pro kontrolu přípravy na semináře a praktika a také ke zkoušce.

Řadu let se na ústavu konaly středoškolské chemické olympiády různé úrovně. Podíli jsme se na výuce v přípravném kurzu ke studiu a středoškolákům je určen též zájmový kurz chemie.

QUI QUÆRIT, INVENIT

Výzkumné snažení pracovníků ústavu je nasměřováno do tří oblastí, které mají na pracovišti dlouholetou tradici:

Mechanismy buněčné smrti a reparace DNA

Zájem o problematiku molekulárních mechanismů iniciovaných poškozením molekul DNA vychází z dlouhodobé spolupráce s Katedrou radiobiologie Fakulty vojenského zdravotnictví Univerzity obrany. Snaha rozšířit poznání molekulární podstaty reakce živých organismů na expozici ionizujícímu záření vyústila do současného zájmu o studium intracelulární signalizace v reakci na poškození DNA ionizujícím zářením či cytostatiky, sledování reparace dvouvláknových zlomů DNA způsobených těmito noxami, regulaci buněčného cyklu a indukci apoptózy a senescence. Nyní se věnujeme zejména problematice časných molekulárních změn po ozáření, možnostem detekce dvouvláknových zlomů a specifickým frakcionovaného ozáření. S postupným podrobnějším poznáváním cest buněčné smrti se zaměření experimentální práce přesouvá k reparačním mechanismům aktivovaným poškozením DNA, především na modelu mesenchymálních kmenových buněk. Jejich citlivost pravděpodobně limituje výši dávky (záření či cytostatika) použité k eradikaci nádorových buněk. Proto jsme se s Ústavem histologie a embryologie, Klinikou onkologie a radioterapie FN a s pracovníky laboratoře molekulární cytologie a cytometrie Biofyzikálního ústavu AV zaměřili na objasnění dějů klíčových pro poškození nenádorových buněk. Stěžejními metodikami pro studium molekulárních drah po ovlivnění buněk výše uvedenými noxami je stanovení fosforylovaných forem proteinů pomocí imunodetekčních metod - metodou western blot, pomocí fluorescenčního mikroskopu, či průtokového cytometru.

Studium nových protinádorových látek a jejich lékových kombinací

I když existuje široká škála protinádorových chemoterapeutik, není účinnost současné léčby malignit uspokojivá. Snaha nalézt účinnější protinádorovou léčbu či snížit nežádoucí účinky tradičních terapeutik znamená hledat další přístupy zahrnující studium nových potenciálně účinných látek a/nebo jejich kombinace se zavedenými způsoby léčby. Z toho pramení náš zájem o studium perspektivních protinádorových látek jak syntetického, tak přírodního původu. U látek s prokazatelnou aktivitou jsou studovány aktivace klíčových intracelulárních signálních drah u modelů nádorových linií *in vitro*. Protinádorové působení je sledováno i systémově u laboratorních zvířat. Dále se sleduje farmakokinetika látek v organismu pokusného zvířete za fyziologického a patologického stavu, pro jejíž hodnocení využíváme analýzu kapalinovou chromatografií či hmotnostní spektrometrií.

Proteiny pojivové tkáně a exprese příslušných genů

Třetí z tradičních výzkumných oblastí Ústavu lékařské biochemie je studium pojivových tkání a fibrogenese. Mnoho chorob je spojeno se změněným metabolismem pojiva. Na našem pracovišti studujeme vliv extracelulární matrix na chování normálních a nádorových buněk. Na rozdíl od běžné kultivace buněk na plastových podložkách ovlivňujeme chování buněk jejich kultivací ve složkách přirozené extracelulární matrix. Vycházíme z toho, že matrix obklopující buňky není pasivní součástí tkáně, ale aktivně ovlivňuje diferenciaci, proliferaci a funkci buněk. Může také ovlivňovat reakci buněk na různá léčiva. Pracujeme s jaterními myofibroblasty, které jsou hlavním zdrojem vaziva ve fibrotických játrech, a s buněčnými liniemi, které pocházejí z různých nádorů. Používáme metody histologické, chemické i metody molekulární biologie. Ve výzkumu spolupracujeme s podnikatelským sektorem.

Průběžně budujeme a rozvíjíme metodické i technické zázemí. Podporou pro řešení výzkumné problematiky bylo kromě institucionálního financování i získání a úspěšné řešení grantů GAČR a grantů Vojenského obranného výzkumu. Laboratoře našeho ústavu pak slouží nejen akademickým pracovníkům a postgraduátům v jejich vědeckém bádání, ale i pregraduálním studentům medicíny, kteří s námi spolupracují v rámci studentské odborné činnosti. Zapojení studentů do práce na ústavu pokládáme za stěžejní pro rozvoj oboru, neboť nejen že studenti jsou schopni zvládat pokročilé laboratorní techniky a rozšiřovat tak experimentální základnu pracoviště, ale zároveň jejich elán a nadšení přispívá k budování přátelské a tvůrčí atmosféry našeho ústavu.

Alena Stoklasová
Martina Řezáčová
Jaroslav Cerman

Co také zaznělo při zkoušce z biochemie:

Zkoušející se snaží ze studenta vymámit jeho představu o zastoupení vody v lidském organismu.

Otázka: Kolik procent z váhy novorozence bude přibližně tvořit voda?

Odpověď po chvíli váhání: Sto procent.

Zkoušející se zatváří poněkud udiveně a táže se: Jak to drží pohromadě?

Odpověď byla briskní: Povrchovým napětím.

Komentář: S vaničkou lze opravdu vylít i dítě, zvláště jsou-li ve stejném skupenství.

Student nemá evidentně o metabolismu glukosy příliš hlubokou představu. Zkoušející se snaží pomoci.

Otázka: No tak co se stane s glukosou ve svalech, když budete velmi intenzívně pracovat anebo když budete třeba sprintem dohánět autobus?

Odpověď: Už si vzpomínám, v těle se zmnoží etanol.

Komentář: Byla-li by to pravda, mnoho lidí bude velmi intenzívně a s radostí pracovat.

Student po vytažení otázek:

S těmito otázkami jsem nenavázal intimní kontakt.

Bez komentáře.

Noví vedoucí pracovníci

Ing. Michal Filip, obchodní náměstek ředitele FN

Narodil jsem se roku 1973 v Hradci Králové. V roce 1996 jsem ukončil vysokou školu a získal titul inženýr ekonomie. Jsem ženatý a mám jedno dítě.

Po studiích jsem se rozhodl zůstat v Praze, kde jsem nastoupil na post vedoucího logistiky v obchodní společnosti a posléze jsem postoupil na pozici vedoucího obchodního oddělení. Po ně-

kolika letech strávených v hlavním městě, jsem se rozhodl vrátit se zpět do Hradce Králové.

Začal jsem pracovat v korejské společnosti Foxconn, kde jsem prožil profesně velmi plodné a zajímavé období. Zastával jsem různé posty v oddělení nákupu.

V roce 2010 jsem nastoupil do společnosti Synthesia a. s., kde jsem pracoval až do poloviny prosince 2012 ve funkci vedoucího odboru Nákup.

Obchodní úsek, jak je koncipován ve Fakultní nemocnici, jednoznačně koresponduje se základními současnými trendy. Důležitost nákupu celosvětově výrazně stoupá vzhledem k tvrdým tlakům na co nejnižší ceny výstupů, ať už je výstupem cokoli (produkt, služba, proces atd.). Doba zásobovačů pomalu končí a začíná období nákupních manažerů.

Základní úkoly Obchodního úseku spočívají ve dvou rovinách. Zaprvé v zajištění úspor, které mohou pomoci snížit předpokládaný záporný hospodářský výsledek nemocnice. Zadruhé v nastavení procesů nákupu a s tím spojené interní legislativy, díky kterým dosáhneme nejvýhodnější možné nákupy (respektující legislativu, cenu a kvalitu) a jasné vymezení kompetencí.

Doc. MUDr. Jiří Špaček, Ph.D., přednosta Porodnické a gynekologické kliniky

Svůj životopis zahajuji popisem vlastního velmi těžkého porodu, o kterém jsem mnohokrát slyšel a který jsem zřejmě sotva přežil. Drama se odehrálo na porodním sále naší kliniky; jednalo se o porod koncem pánevním a došlo ke vztyčení ruček a obtížím při následném vybavení hlavičky. V dnešní době by šlo minimálně o stížnost;

porodníci jsou v tomto ohledu vystaveni neobvyklému riziku. Jedná se o rychlý obor a správné rozhodnutí teď hned je rozhodujícím faktorem.

Dětství a mládí mne spojuje s Klášterem nad Dědinou a nelze nezmínit evangelické kořeny a svébytnost starého statku, ze kterého pocházím. Můj praděd, evangelický farář Oskar Opočenský, převáděl v Heršpicích na Moravě koncem předminulého století tehdy ještě profesora Tomáše Garrigue Masaryka na evangelickou víru. Velmi dobře se pamatuji na pohlavek, který jsem dostal, když se nás v šesté třídě učitelka ptala, čím chceme být a já bez váhání odpověděl, že chci být gynekologem. Následovalo gymnázium a od roku 1976 Lékařská fakulta v Hradci Králové. V roce 1982 jsem nastoupil na gynekologické oddělení nemocnice v Náchodě, kde jsem pracoval čtyři roky.

Na porodnické klinice jsem od roku 1986. Nejdříve jako sekundární lékař, posléze jako odborný asistent a od roku 2006 jako docent.

V roce 2000 jsem ukončil postgraduální studium (Vybrané klinické a laboratorní parametry u pacientek s rekurentní vulvovaginální kandidózou). V roce 2006 následovala habilitační práce (Mykotické infekce ženského genitálu).

Jsem hlavním řešitelem grantu IGA MZ ČR Recidivující mykotické infekce ženského genitálu. Optimalizace diagnostiky, terapie a profylaxe.

Jsem ženatý, manželka Marta je zubní lékařkou. Máme dvě děti – syn Jiří je zaměstnán jako lékař na zdejší urologické klinice, dcera Anna studuje třetím rokem lékařskou fakultu.

Doc. MUDr. Jiří Doležal, Ph.D., vedoucí lékař Oddělení nukleární medicíny

Narodil jsem se v roce 1969 v Hradci Králové. Lékařskou fakultu jsem studoval v Hradci Králové v letech 1988–1994. Po promoci jsem nastoupil na Oddělení nukleární medicíny ve FN. V roce 1997 jsem složil atestaci I. stupně z vnitřního lékařství a v roce 2000 nástavbovou atestaci z nukleární medicíny. V letech 2002–2005

jsou absolvoval doktorandské studium v oboru zobrazovací metody na LF UP v Olomouci. Od roku 2000 jsem působil jako odborný asistent pro výuku nukleární medicíny na zdejší Radiologické klinice. V roce 2011 jsem byl na UK jmenován docentem pro obor radiologie. Od roku 2009 jsem působil jako vedoucí úseku PET/CT. Od roku 2011 se podílím na výuce radiologických asistentů v rámci bakalářského studijního programu na Fakultě zdravotnických studií Univerzity Pardubice. Jsem členem České společnosti nukleární medicíny a Evropské asociace nukleární medicíny. Jsem autorem a spoluautorem více jak 60 publikací a spolupodílel jsem se na řešení několika rezortních výzkumných projektů.

Zuzana Kmentová, vrchní sestra Hemodialyzačního střediska

Narodila jsem se v roce 1978 v Pardubicích. Po maturitě v roce 1997 jsem nastoupila do Fakultní nemocnice na

I. interní kliniku, resp. na tehdejší Satelitní dialyzační středisko ve Wolkerově ulici. Zde byly mé první praktické zkušenosti s hemodialýzou.

Odtud následovala další zkušenost na akutní části dialýzy I. interní kliniky. Během praxe jsem absolvovala tematický kurz k he-

modialýze, dále pomaturitní specializační studium Anesteziologie, resuscitace a intenzivní péče, se zaměřením na eliminační metody krve.

V současné době studuji kurz managementu Akademie MMM.

Od roku 2009 jsem pracovala jako úseková sestra chronické dialýzy, od roku 2010 jako staniční sestra dialyzačního střediska Kliniky gerontologické a metabolické.

Mým cílem je mít dobrý vztah k pacientovi, aktivně ho zapojit do léčby a vycházet vstříc jeho požadavkům.

Studentské akce

Podzimní koncert

V roce 2009 jsme si připomněli 20. výročí události roku 1989 setkáním, na kterém měli hlavní slovo bývalí studenti – členové stávkového výboru. Po skončení oficiální části se vzpomínalo při kytarě a písničkách a někoho napadlo, zda by na tradičním podzimním koncertu nemohli vystupovat studenti a i tímto způsobem si připomínat události 17. listopadu. Nápad získal podporu ve vedení fakulty a v roce 2010 se konal první koncert, jehož organizace se ujala studentka Kateřina Kubínová. Každý začátek je těžký, a tak před zpola zaplněnou posluchárnou se představilo šest našich studentek v progra-

mu, který byl sestaven ze skladeb klasického repertoáru od baroka až po 20. století. Z nástrojů byly zastoupeny zobcová flétna, klavír a housle; příjemně zaujal také zpěv. Vystoupení se líbilo a v roce 2011 se podařilo připravit program, na kterém se podílelo už 14 účinkujících a komorní pěvecký soubor. První polovina programu byla laděna romanticky, po přestávce se ozvaly kromě mluveného slova i modernější rytmy a zastoupené nástroje se rozšířily o kytaru a klarinet. Rozšířily se i řady publika, a to především o studenty.

To nás povzbudilo a rozhodli jsme se pro letošní koncert

oslovit i zahraniční studenty. Organizace se podobně jako v předchozím roce ujala studentka Daniela Sára Gabrielová. Mile nás překvapil velký zájem o vystoupení, dokonce jsme museli některé zájemce odmítnout, aby program nepřesáhl únosnou délku. Jako v předchozích letech probíhaly přehrávky, kde jsme posuzovali úroveň hry, seznamovali se se skladbami, které jsme neznali a podle jejich vyznění se sestavoval program. Před samotným vystoupením proběhla ještě generální zkouška. Nakonec se 19. listopadu představilo zaplněné Velké posluchárně 21 účinkujících (z toho 7 zahraničních) a sbor studentů 2. ročníku. Vedle skladeb z klasického repertoáru zazněly i písně od Lennona, Chapmanové

či Coldplay. Zpestřením byly pro evropské ucho nezvyklé malajské a čínské melodie. Všichni účinkující byli odměněni bouřlivým potleskem, zejména houslista Ondřej Papež, který za klavírního doprovodu Kateřiny Kubínové přednesl náročnou Koncertní fantazii Faust od Pabla de Sarasate. Na závěr si účinkující spolu s auditoriem zazpívali Gaudeamus igitur.

Ocenění si za svá vystoupení zaslouží všichni; při studiu medicíny není snadné se věnovat časově náročnému koníčku. Ohlasy na koncert jak z řad učitelů, tak z řad studentů byly velmi pozitivní, a to bylo pro nás největší odměnou a také povzbuzením pro přípravu příštího koncertu.

A. Stoklasová
Foto I. Šulcová

Studentská vědecká konference lékařských a zdravotnických fakult ČR a SR

Zleva: R. Polma, K. Chládková, B. Křížková, M. Bortlík, S. Al-Dury

Pořadatelství studentské vědecké konference se v roce 2012 ujala plzeňská lékařská fakulta. Poprvé se konference účastnili i soutěžící reprezentující nelékařské zdravotnické obory. Vědecký program byl rozdělen do dvou sekcí – sekce preklinických oborů, kam patřily též práce ze zubního lékařství, a sekce klinických oborů, kam byla zařazena i většina prací reprezentujících nelékařské obory. Naši LF zastupovalo 5 studentů a studentek s nejlepším umístěním z fakultní konference. Do činnosti hodnotících komisí se zapojili doc. M. Kaška a doc. A. Stoklasová.

Konference se konala ve dnech 21. a 22. listopadu v příjemném prostředí Parkhotelu. Jako první z naší pětky se hned první den představil R. Polma s prací Mechanické vlastnosti ortodontického zámku (školitel Mgr. A. Bezrouk z Ústavu biofyziky). Druhého dne v sekci preklinických oborů nejprve prezentoval S. Al-Dury práci Vliv valproátu na intaktní a steatotické hepatocyty potkana v podmínkách in vitro (školitel dr. O. Kučera z Ústavu fyziologie) a celý program této sekce uzavíral vítěz fakultní konference M. Bortlík prací Efekt IL-12 a/nebo IL-15 na buněčné funkce NK buněk pupečnickové krve (školitel doc. S. Plíšek z Kliniky infekčních nemocí). V sekci klinických oborů vystoupily K. Chládková s prací Využití bioindikátorů k monitorování alergických onemocnění u dětí (školitelka doc. J. Chládková z Dětské kliniky) a vítězka fakultní konference B. Křížková s prací Indikace chirurgické léčby u pacientů s infekční endokarditidou, hospitalizovaných na I. interní kardiologické klinice FN HK (školitel dr. M. Pelouch z I. interní kardiologické kliniky).

Vystoupení našich zástupců měla velmi dobrou úroveň jak po stránce obsahové, tak i po stránce přednesu a reagování v diskusi. To se odrazilo ve výsledkové listině – v sekci preklinických oborů získal první místo S. Al-Dury a na děleném druhém místě se umístil M. Bortlík.

Doc. MUDr. Alena Stoklasová, CSc.,
proděkanka pro výuku všeobecného lékařství (1.-3. ročník)

The 9th International Medical Postgraduate Conference, Hradec Králové

Ve dnech 22. a 23. listopadu 2012 uspořádala naše fakulta již devátý ročník Mezinárodní konference studentů doktorských studijních programů lékařských disciplín. Jak organizátoři vyjádřili v úvodním slově, tato konference je zcela záměrně „interdisciplinární“ uvnitř biomedicínských oborů. V době zvyšující se specializace a subspecializace a mnohdy téměř uzavírání se podoborů medicíny do sebe, je zvláště pro mladé a začínající vědecké pracovníky potřebné sledovat vývoj i v dalších disciplínách a najít inspiraci pro mezioborový výzkum a rozvoj.

Výsledky své vědecké práce přednášeli studenti DSP z devíti zemí Evropy – kromě České republiky a Slovenska také

z Anglie, Gruzie, Holandska, Chorvatska, Maďarska, Polska a Rakouska. Mezinárodní porota (Anglie, ČR, Dánsko, Holandsko, Chorvatsko, Maďarsko, Německo, Rakousko) posuzovala odbornou úroveň přednášek, způsob prezentace a schopnost obhájit své výsledky v diskusi a vybrala tři nejlepší práce, které fakulta ocenila nejen diplomem, ale i finanční odměnou. Porota se shodla, že naprostá většina přednesených prací byla na výborné úrovni a dokumentovala vysokou úroveň vědecké přípravy v biomedicínských oborech. Potvrdil to v závěrečném slově i profesor David Gordon, prezident AMSE (Association of Medical Schools in Europe) a profesor Zdravko Lackovič, předseda organizace ORPHEUS

Z vyhlášení výsledků, zleva: prof. Lackovič, děkan prof. Červinka, tři vítězové, předseda mezinárodní poroty prof. Palička

Foto I. Šulcová

(Organisation for PhD Education in Biomedicine and Health Sciences in the European System), kteří společně s děkanem fakulty a předsedou odborné poroty předali vítězům ceny.

V letošním ročníku byli jako nejlepší oceněni:

Marie-Chalotte Brüggén (Medical University of Vienna, Rakousko) za práci: The molecular signature of acute cutaneous graft-versus-host disease: a role for IL-22 single producing T cells?

Vladimír Vinarský (Lékařská fakulta Masarykovy univerzity, Brno) za práci: Human embryonic stem cells and human induced pluripotent stem cells are shielded from TRAIL induced apoptosis by C-FLIP.

Jan Müller (Medical University of Vienna, Rakousko) za práci: Actin-mediated pathogen propulsion.

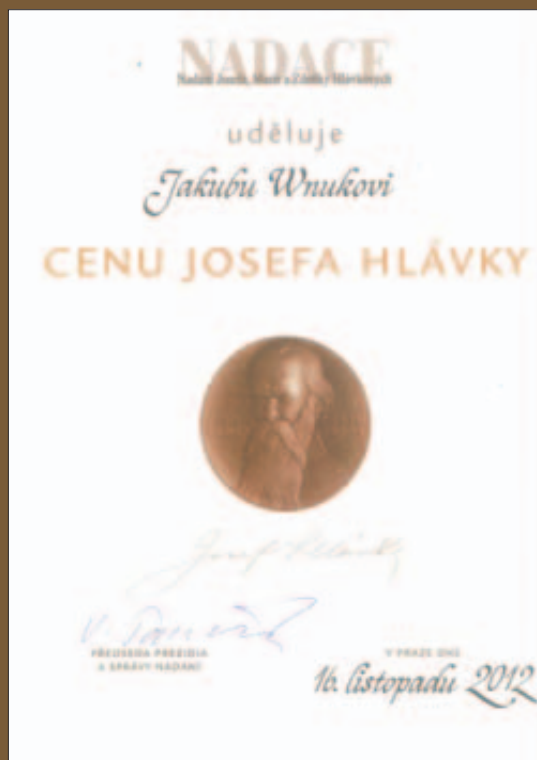
Reprezentantky naší fakulty Martina Seifrtová (Ústav lékařské biochemie) s prací The response of dental pulp stem cells and dermal fibroblasts to mitoxantrone treatment (školitelka doc. M. Řezáčová) a Jana Lesná (III. interní gerontometabolická klinika a ÚKBD) s prací Impact of weight reduction on plasma omentin-1 levels in obese patients with diabetes mellitus type-1 (školitelka doc. A. Šmahelová) prezentovaly práce velmi dobré odborné úrovně a přispěly k dob-

ré reprezentaci naší fakulty a pozitivnímu hodnocení konference.

Porota i ostatní účastníci se však shodli, že hlavní úkol konference – setkání mladých špičkových studentů doktorských studijních programů různých zemí Evropy bylo splněno a nadšeně přijato nejen oceněnými.

Prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., děkan
Prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr.h.c.,
předseda odborné poroty

Cena Josefa Hlávky

Cenu Josefa Hlávky pro rok 2012 získal student 5. ročníku naší fakulty Jakub Wnuk

Návštěva z Mayo Clinic

Dne 9. ledna navštívil lékařskou fakultu a fakultní nemocnici profesor Zelalem Temesgen, přednosta HIV kliniky na Mayo Clinic v Rochesteru ve státě Minnesota v USA. V posledních letech je prof. Temesgen koordinátorem prázdninových stáží našich studentů na Mayo Clinic.

Prof. Temesgen proslavil přednášku o organizaci a práci Mayo Clinic a poté provedl individuální pohovory s kandidáty na stáž. V letošním roce jde o 7 pregraduálních a 2 postgraduální studenty.

Foto: I. Šulcová

100. výročí narození prof. MUDr. Jaroslava Procházky, DrSc.

15. ledna 2013 uplynulo 100 let od narození profesora Jaroslava Procházky, jednoho z velkých českých chirurgů. Toto je jistě vhodnou příležitostí k připomenutí si významu jeho osobnosti pro rozvoj naší hrudní a srdeční chirurgie.

I když limitovaná délka lidského života jen málokdy umožní reálnou oslavu stého výročí narození, jsou osobnosti, které mají ve vzpomínkách pokračovatelů významnou a hlubokou stopu. V případě osobnosti prof. Procházky je ta stopa nejen ve vzpomínkách, ale i v pokračování pracoviště, kterému dal svou výraznou tvář.

Jaroslav Procházka se narodil 15. ledna 1913 v Kolíně. Po absolvování reálného gymnázia tamtéž začal studovat Lékařskou fakultu Masarykovy Univerzity v Brně. V roce 1935 přestoupil na Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy do Prahy, kde roku 1938 promoval. Po jednoroční vojenské službě byl přijat jako neplacený externí lékař na chirurgické oddělení Všeobecné veřejné nemocnice v Hradci Králové, vedené tehdy doc. MUDr. Janem Bedrnou. V roce 1940 zde získal místo sekundárního lékaře a v roce 1946 se stal asistentem nově zřízené chirurgické kliniky. V témže roce se stal specializovaným lékařem pro obor chirurgie a urologie. Svůj hlavní chirurgický zájem začal směřovat na chirurgii plicní a později kardiovaskulární. Svými rozsáhlými medicínskými znalostmi a chirurgickým umem, ale i pracovním elánem nadchnul ke spolupráci i pracovníky styčných oborů a s jejich pomocí vytvořil pneumochirurgické středisko vyhledávané domácími i zahraničními odborníky. Stal se zakladatelem a učitelem moderní plicní chirurgie u nás. Jeho monografie „Resekce plic“ (1954) se stala základní učebnicí dvou generací plicních chirurgů.

Jaroslav Procházka byl habilitován v roce 1952. Po předčasné smrti akademika Bedrny v roce 1956 byl jmenován přednostou chirurgické kliniky v Hradci Králové. Převzít a vést kliniku po tak vynikajícím, všestranném a progresivním chirurgovi byl nesnadný úkol. Jaroslav Procházka však díky svému nadání, vědomostem, pracovitosti a organizačním schopnostem dokázal úspěšně pokračovat a rozvíjet Bedrnovu chirurgickou školu. Již v roce 1958 byl jmenován profesorem chirurgie a v roce 1963 obhájil doktorskou disertační práci.

Doba, kdy se prof. Procházka začal hrudní chirurgii věnovat, byla poznamenána nutností potýkat se s důsledky tuberkulózního onemocnění. Na operativní léčbu tuberkulózy jakéhokoliv orgánu nahlížel jako na jistou léčebnou a preventivní nemohoucnost, což uvedl ve své doktorské disertační práci (1963) – „Zkušenosti s resekční léčbou plicní tuberkulózy“. V práci zmínil, že boj s plicní tuberkulózou bude vyhrán, až se stane ftiseochirurgická indikace naprostou vzácností. Uvedl

dokonce, že jen málokdo se zřekne části svého pracovního programu s takovou radostí jako fyziologicky uvažující chirurg operační léčby plicní tuberkulózy. Procházka se ve své práci již vyjadřoval kriticky k léčebnému pneumotoraxu, k torakoplastikám i k vyřazování bráničního nervu. Nejvýše v chirurgické léčbě plicní tuberkulózy hodnotil léčbu resekční.

Prvou plicní resekci (pneumonektomii) provedl Procházka moderní technikou

v roce 1948. Z indikací ftiseologických to pak bylo v roce 1949. Hradecké pracoviště bylo díky Procházce prvé, na němž byla zahájena resekční léčba plicní tuberkulózy a stalo se jakýmsi krystalizačním bodem pro radikální plicní chirurgii v plném rozsahu.

V období 1949–1962 bylo na hradecké chirurgické klinice provedeno více než 1200 resekcí plic pro tuberkulózu.

Chirurgická a vědecká erudice a seriózní přístup k práci zajistily prof. Procházce vedoucí postavení v chirurgické resekční léčbě tuberkulózy v Československu a jeho pracoviště se stalo známým i v zahraničí.

Vedle hrudní chirurgie se Procházka zaměřil na kardiochirurgii. Jeho prvním intrakardiálním výkonem již v roce 1952 bylo uvolnění stenózy plicnice. V roce 1953 operoval mitrální stenózy na zavřeném srdci (dva roky po Bedrnových prioritních operacích mitrálních stenóz u nás). V roce 1955 operoval koarktaci aorty a v roce 1956 založil Blalockovu spojku u Fallotovy tetralogie. V roce 1957 uzavřel defekt mezišišňového septa na zavřeném srdci dle Sondergaarda. V dalším roce operoval již defekty mezišišňové přepážky na otevřeném srdci a to jak v hypotermii, tak i v mimotělním oběhu. První operaci v mimotělním oběhu uskutečnil 17. července 1958, tedy jako druhý u nás, jen s půlročním zpožděním za brněnským profesorem Navrátilím. V roce 1962 provedl mitrální komisurotomii na otevřeném srdci a první plastiku nedomykavého mitrálního ústí uskutečnil v roce 1964. V roce 1966 implantoval jak mitrální, tak i aortální umělou srdeční chlopu.

Profesor Procházka operoval v podstatě všechny v té době korigovatelné vrozené i získané srdeční vady. Věnoval se především chlopenním srdečním vadám; tuto tematiku také zpracoval ve své druhé monografii „Chirurgie chlopenních srdečních vad“ (1986).

Rozsáhlá byla i pedagogická práce profesora Procházky. Od založení Lékařské fakulty UK v Hradci Králové v roce 1945 vyučoval chirurgii, přednášel a dlouhá léta vedl Katedru chirurgie LF UK. Vědecko-výzkumná činnost a jeho následná publikační a přednášková aktivita byla nesmírně rozsáhlá.

K výřtu rozsahu práce prof. Procházky nutno uvést i jeho organizační činnost. K organizačním povinnostem přednosty

chirurgické kliniky a vedoucího katedry byla přidána i zodpovědnost a starosti krajského chirurga a později i hlavního odborníka MZ ČR pro chirurgii.

Vyzdvihnout je nutno i to, že vše, co pan profesor dokázal, bylo o to těžší, že nikdy nebyl členem žádné politické strany a navíc byl signatářem „2000 slov“.

Vzpomínám, jak na mne působilo každé setkání s panem profesorem. Člověk byl vždy obohacen o nějakou oblast z jeho širokého rozhledu a nabit energií, kterou dokázal ze sebe předávat.

O mimořádné odvaze, zručnosti a dalo by se říci i chirurgickém sebevědomí svědčí historka, kdy při natáčení instruktážního filmu o plicních resekcích si prof. Procházka z edukačních důvodů troufl cvičně roztrhnout plicní tepnu, aby demonstroval, jak brilantně si dokáže s jinak obtížnou komplikací poradit.

O jeho svérázném humoru při operacích svědčil způsob jeho komunikace a způsob tonizace svých asistentů při operaci. Z úst prof. Procházky se například asistující chirurgové mohli dozvědět: „Jestlipak víte, kolego, co mi na vás nejvíce vadí?“. Když pak nejčastěji asistující doc. Brzek kolegovi napověděl, aby uhnul z výhledu pana profesora a nepřekážel, prof. Procházka opáčil: „Nechte ho Vladimíre, on je dost chytrý, aby na to přišel sám“.

Při jiné příležitosti mohli slyšet asistující chirurgové následující: „Tato klinika měla vždy štěstí na šikovné chirurgy, vy dva mládenci však mezi takové rozhodně nepatříte“.

Po operaci, když pak opadla někdy až příliš vypjatá atmosféra operačního sálu, byl pan profesor schopen přijít a přátelským způsobem ocenit pomoc, které se mu při operaci dostalo.

Procházka byl svým naturelem bohem. Často na ranním chirurgickém hlášení komentoval své zážitky z kulturních představení, která v poslední době navštívil.

Prof. Brzek – vynikající chirurg, který však byl zaměřen více prakticky, dával svůj názor najevo taktně – pohledem vzhůru. Mladší chirurgové tuto zajímavou situaci popisovali: „Pan profesor povídal a Brzek při tom pohledem vymetal pavučiny“.

Můžeme obdivovat jeho všeobecný rozhled, lásku k hudbě, divadlu a výtvarnému umění a také jeho schopnost zaujmout společnost svým vypravěčským uměním. Dokladem této schopnosti jsou jeho krásné a poutavé knihy „Ze vzpomínek chirurga“ (1989) a „Vzpomínky hradeckého chirurga“ (2002).

Je dobře, že tyto publikace mají pokračování v navazující knize „Jaroslav Procházka, chirurg“ (2006), kterou uspořádala a o jejíž vydání se zasloužila jeho druhá manželka doc. MUDr. Jitka Procházková.

Profesor Procházka se po zásluze stal nositelem nejvyšších možných ocenění Univerzity Karlovy (zlatá medaile), České lékařské společnosti (Purkyňova medaile), České chirurgické společnosti (Maydlova medaile), prestižní ceny Josefa Hlávky za celoživotní dílo, města Hradce Králové (cena dr. F. Ulricha) a k devadesátým narozeninám byl jmenován i čestným občanem Hradce Králové.

Prof. Jaroslav Procházka stál u kolébky plicní i srdeční chirurgie v našem státě. Vychoval mnoho vynikajících chirurgů, pneumochirurgů i kardiochirurgů a řada jeho žáků pozvedla úroveň četných chirurgických primariátů. Svým celoživotním dílem za sebou zanechal nesmazatelnou stopu velkého člověka a dnes již bez nadsázky můžeme říci, že se stal legendou české chirurgie.

Pan profesor zemřel 29. prosince 2003 v Hradci Králové.

Nás, kteří máme možnost pokračovat v tom, co naši významní předchůdci založili a vybudovali těší, že se tradice kardiotorakální chirurgie rozvíjí dál. Za to naše vděčná vzpomínka na pana profesora Procházku.

Doc. MUDr. Jan Harrer, CSc.

Při příležitosti 100. výročí narození profesora Procházky uspořádalo Kardiocentrum FN HK Hradecký kardiochirurgický den. Ve slavnostním úvodu připomenuli život a zásluhy jubilanta přednosta Kardiochirurgické kliniky doc. Jan Harrer, děkan LF prof. Miroslav Červinka a ředitel FN prof. Roman Prymula; historii hrudní chirurgie v Hradci Králové zrekapituloval dr. Petr Habal.

Odborná část sympózia byla rozdělena do tří bloků: v prvním byla probírána prudce se vyvíjející oblast krátkodobých mechanických srdečních podpor a problematika selhávající pravé srdeční komory, dále byly rekapitulovány možnosti intervenční katetrizační léčby a ve třetím bloku dostali prostor mladí perspektivní lékaři.

Akce se zúčastnilo asi 120 lékařů a sester.

Kapitoly z historie medicíny od dávných civilizací do středověku (1)

Kamenná stéla se zákony Chamurapiho. Chamurapi (vlevo) vzdává hold Šamašovi, bohu práva a spravedlnosti

MEDICÍNA V MEZOPOTÁMIÍ

Mezopotámie, země mezi řekami Eufratem a Tigridem, byla jednou z kolébek lidské vzdělanosti. V období před vynalezením písma lze na některé nemoci, které obyvatelstvo postihovalo, obecně usuzovat z kosterních nálezů. Vlhká půda v Mezopotámii však zničila téměř všechny kosterní pozůstatky, takže jsme odkázáni až na údaje zaznamenané na tabulkách klínovým písmem, vynalezeném Sumery v polovině 3. tisíciletí př. n. l.

Pro Babyloňany byl celý svět zaobýdlen neviditelnými démony, kteří se specializovali na různé části těla. Nemoci byly pokládány za trest bohů. Zaklínání a vyhánění zlých duchů, vedle usmiřování bohů, bylo hlavním léčebným přístupem zaříkávačů.

Nejstarším písemným medicínským dokladem je sbírka receptů nejmenovaného sumerského lékaře z let 2200–2100 př. n. l. Jde o recepty, ve kterých kromě různých rostlin jsou uvedeny i látky anorganické jako sůl, louh a ledek a v pozdějším období i látky zvířecího původu.

S nemocným přicházeli do styku tři druhy léčitelů. Bárú, věštec, který vykládal nebeská znamení, odkud se nemoc vzala, Ášípú, zaříkávač a vyháněč zlých duchů, a Asú, lékař v užším slova smyslu. Mezopotámští lékaři byli z valné části také kněžími. Zajímavá jsou některá smysluplná doporučení. Při krvácení z nosu se doporučovala tamponáda, ucpání nosních průduchů, ne tlak ze zevnějška. Při močových obtížích se doporučovalo zavádět příslušné léky bronzovou trubičkou do močových cest.

Zvláštní skupinu lékařů tvořili chirurgové. Je o nich zmínka v zákonech babylonského vladaře Chamurapiho (1720–1668 př. n. l.) na stéle z černého dioritu (dnes v Louvru), kde se praví, že když lékař provedl bronzovým nožem obtížnou operaci a nemocný se uzdravil, přísluší mu odměna. Její výše se řídila podle společenského postavení nemocného, zda šlo o plnoprávného občana, nevolníka nebo otroka. Když však plnoprávný občan zemře, uříznou lékaři ruku, zemře-li otrok, musí lékař dát náhradou jiného otroka. O nechirurgických zákrocích není v zákoníku zmínka. U porodů asistovaly porodní báby.

MEDICÍNA VE STARÉM ZÁKONĚ A TALMUDU

Ze Starého zákona, který byl sepsán mezi 8. a 1. stoletím př. n. l., ale zaznamenává i mnohem starší události, se dozvídáme, že Izraelité věřili, že nemoc je následkem božního hněvu. Prováděli rituální obřizku a napravovali zlomeniny. V babylonském Talmudu, po Starém zákoně nejvýznamněj-

ším zdroji židovské věrouky, je uvedena i dna a v souvislosti s obřizkou vyplývá, že znali dědičný krvácivý stav hemofilii, neboť se tam praví, že pokud dva sourozenci zemřeli po obřizce v důsledku krvácení, u třetího dítěte nemá být obřizka provedena. Zvýšená pozornost byla věnována hygieně a ochraně před přenosnými nemocemi, především malomocenstvím. Při podezření na malomocenství je nemocný povinen dostavit se ke knězi, který rozhodne, podle příznaků popsaných v bibli, zda o malomocenství jde, či nikoliv. V kladném případě je oděv nemocného vyprán nebo spálen, jeho dům je vydezinfikován, často včetně otlučení omítky a nemocný je izolován mimo své obydlí a tábor. Izraelité tak zavedli karanténu nemocného, která byla ve středověku u přenosných nemocí později také uplatňována. (Poznámka: karanténa je od italského slova quaranta, což značí čtyřicet, tj. čtyřicet dní trvání karantény.)

MEDICÍNA VE STARÉM EGYPTE

Ve starém Egyptě se zachovaly na rozdíl od Mezopotámie kostry, kosterní zbytky a dále mumie, jejichž zkoumání se věnuje paleopatologie. Tak byly na kostrách prokázány změny po válečných zraněních či úrazech, ale i po onemocněních postihujících kosterní systém, jako tuberkulóza páteře nebo osteomyelitida. U mumii byly nalezeny žlučnickové, ledvinové a močové kameny a v močovém měchýři vajíčka schistosomiázy (*Schistosoma haematobium*), způsobující zánět močových cest. Parazit byl objeven až v roce 1861 v nemocnici v Káhiře německými internistou Theodorem Bilharzem, odtud původní název bilharzióza. V Egyptě známe i prvního lékaře, který se vynořil z mlhy dávnověku – Imhotep byl knězem boha slunce Ra, rádcem krále Džosera (asi 2700 př. n. l.), pro kterého postavil v Sakkaře první pyramidu. Byl ochráncem spisovatelů a především proslul jako lékař; jako jediný člověk byl v 6. století př. n. l. zbožněn a přiřazen k bohům na Olympu. Řekové ho ztotožnili s bohem lékařství Asklepiem. Imhotep byl všestranný učenec, kterého lze pokládat za jakéhosi „Leonarda“ starého Egypta. Jeho chrám je na ostrově Fílai.

Počátky lékařství přesně neznáme, ale lékaři starého Egypta jsou nesporně zakladateli vědecké literatury, která se především dochovala na papyrech s lékařským

Socha Imhotepa se svitkem papyru na kolenou

Stupňovitá pyramida krále Džosera v Sakkaře

obsahem. Z deseti známých papyrů je to především papyrus Eduarda Smitha „O poraněních“ (napsaný kolem roku 1600 př. n. l.) s popisy 48 chirurgických případů – zranění, a papyrus Ebersův ze stejného období, který se stal biblí našich vědomostí o starém Egyptě a obsahuje 900 receptů.

Egyptané prováděli i trepanace lebečních kostí a zlomeniny končetin zpevňovali dlahami a přikládali obvaz nasycený roztokem z mouky a medu, který rychle ztvrdl jako sádra. V Egyptě se každý lékař specializoval na jinou nemoc a Homér chválí Egypt jako „zemí lékařů“.

U porodů asistovaly porodní báby, lékaři byli přivoláni jen v případě komplikací. Novorozenecká a kojenecká úmrtnost byly značné, umíralo každé třetí dítě. Děti v kojeneckém a batolecím věku byly ohroženy hlavně infekčními a parazitárními nemocemi.

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.

DÍVČÍ VZDĚLÁVÁNÍ V HRADCI KRÁLOVÉ (1)

Měšťanská dívčí škola

Muzeum východních Čech v Hradci Králové chce v roce 2013 výstavou *Cesta dívek za vzděláním* připomenout nejen 100. výročí založení Městské odborné školy pro ženská povolání v Hradci Králové, ale také upozornit

dívky do obecných škol, aby se naučily číst, psát a počítat, dosažení dalšího vzdělání však bylo pro ně prakticky nedostupné. Až na počátku 60. let 19. století začaly v českých městech vznikat tzv. vyšší dívčí školy, které měly

doplňovat a rozšiřovat odborným způsobem vzdělání z obecných škol a připravit dívky pro praktický život poskytováním ucelených znalostí a získáváním všeobecného přehledu.

V Hradci Králové vznikla vyšší dívčí škola z iniciativy zvláštního stálého výboru pro školní potřeby při městském za-

statnou měšťanskou školu, s vlastním učitelským sborem, navštěvovalo 97 žákyň, ve školním roce 1891/92 to bylo 142 žákyň a o čtyři roky později dokonce 209 žákyň. Stávající prostory v domě přestávaly pro výuku vyhovovat. Bylo proto přistoupeno ke stavbě nové školní budovy na Pospíšilově třídě, a to podle návrhu architektů Tomáše Suhrady a Václava Bahníka, která byla realizována v letech 1896 až 1899.

Měšťanská dívčí škola na Pospíšilově třídě „Na Příkopech“ – „Drtinovy obecné a měšťanské školy“

18. září 1898 byla nová budova slavnostně vysvěcena ve školní kapli. Ve východním křídle budovy se nalézalo 17 učeben pro dívčí obecnou a měšťan-

Původní budova měšťanské školy - Malé náměstí čp. 127

na to, že vzdělání dívek nebylo v minulosti takovou samozřejmostí jako dnes.

Tento první příspěvek přibližuje historii vyšší dívčí (později měšťanské) školy, která byla založena v roce 1869. Zřízení této školy bylo prvním krokem na cestě k vyššímu vzdělání dívek a město Hradec Králové bylo jedním z prvních českých měst, které se rozhodlo dát dívkám šanci se dále vzdělávat.

Zřízení vyšší dívčí (později měšťanské) školy

Teprve koncem 19. století se setkáváme s proměnou pohledu na potřebu a možnosti vyššího vzdělávání dívek. V 1. polovině 19. století docházely sice

stupiditstvu, a to na zasedání 31. srpna 1869. Hradec Králové se stal po Praze prvním městem v Čechách, kde byla zřízena vyšší dívčí škola.

Měšťanská dívčí škola

Škola dostala dům čp. 127 na Malém náměstí, vyučování bylo zahájeno 15. listopadu 1869. Prvním ředitelem a jediným kmenovým učitelem se stal Kristián Stefan, externě pomáhali učitelé dalších hradeckých škol. Ve školním roce 1869/70 navštěvovalo školu 18 dívek, které se učily v jedné třídě. Ve školním roce 1871/72 měla škola již tři třídy. Počet žákyň se neustále zvyšoval – ve školním roce 1883/84 tuto již samo-

První ředitel dívčí měšťanky Kristián Stefan; v čele školy stál v letech 1869-1891

Budova Obecných a měšťanských škol na Pospíšilově třídě, po do-
stavbě kolem roku 1898

Žákyně dívčí měšťanky s učitelským sborem před budovou školy
na Pospíšilově třídě - počátek 20. století (fotografie jsou z archivu
Muzea východních Čech v Hradci Králové)

skou školu a také prostory pro školu mateřskou, střední část byla vyhraze-
na pro kapli a tělocvičnu. V každém
křídle budovy byly sborovny, kabinety
a byt ředitele. Západní křídlo pak bylo
určeno chlapcům. Dívčí měšťanku na-
vštěvovalo v této době 244 žákyň, roz-
dělených do pěti tříd – tří postupných
a dvou poboček. Dívčí měšťanská škola
měla nejen dobrou výchovnou a vzdě-
lávací úroveň, ale mohla se pochlubit
také dobře promyšlenou sociální péčí.
Je nezpochybnitelné, že v celém násle-
dujícím období první poloviny 20. sto-
letí potřebovaly dívky absolvování měš-
ťanské školy k dalšímu odbornému
vzdělávání, jehož možnosti se pro ně
začaly rozšiřovat.

První světová válka znamenala znač-
né omezení výuky a žákyňe dívčí měš-
ťanky celou válku putovaly po různých
budovách po městě. Výuka ve vlastní
budově začala až na jaře roku 1919.
Po válce se opět zvyšoval počet žákyň,
ve školním roce 1919/20 dosáhl téměř
500; místní školní rada dokonce naří-

dila nepřijímat venkovské děti. Škola
měla 8 tříd a problémy s jejich umis-
ťováním se prohlubovaly. V roce 1927
byla měšťanská dívčí škola rozdělena
na dva samostatné obvody, ale až do
dokončení novostavby Masaryko-
vých škol byly obě samostatné školy
umístěny na Pospíšilově třídě. Po do-
končení Masarykových škol klesl po-
čet žákyň dívčí měšťanky na Pospíšilo-
vě třídě na 287, zůstalo zde 6 tříd a je-
den učební kurz. Od školního roku
1935/36 nesla škola název *Měšťanská
škola dívčí prof. Drtiny v Hradci Krá-
lové*.¹ Druhá světová válka opět zname-
nala omezení výuky; celou budovu zabra-
la německá branná moc.² Po osvobození
se škola vrátila do vlastní budovy. Ve
školním roce 1947/48 nastal úbytek žá-
kyň, způsobený stěhováním do pohraničí.

V roce 1948 bylo evidováno v Hradci
Králové již 11 měšťanských škol, z to-
ho dvě dívčí měšťanky ve vnitřním měš-
tě – Drtinovy a Masarykovy dívčí měš-
ťanské školy, v městských částech pak
dívčí měšťanka v Kuklenách (založena

1945) a Pražském Předměstí (1945).
Koedukované³ měšťanské školy byly na
Novém Hradci Králové (1938), v Plo-
tíštích nad Labem (1922) a Svobod-
ných Dvorech (1945). Po roce 1948 na-
stala řada organizačních změn ve struk-
tuře školství, a tak v průběhu následu-
jících let podléhaly měšťanské školy
změnám organizace a názvů na základě
platných zákonů.

Výstava *Cesta dívek za vzděláním*
bude realizována v hradeckém muzeu
od června do listopadu 2013 a bude
mapovat všechny školy, které zejmě-
na v první polovině 20. století nabídl ve
městě Hradci Králové a jeho okolí vyš-
ší nebo středěoškolské studium dívkám.

PhDr. Pavla Koritenská,
Muzeum východních Čech
v Hradci Králové

¹ Název byl za okupace zrušen (1940), po válce
obnoven a definitivně zrušen v roce 1951.

² Za války se měšťanské školy staly školami
hlavními, zejména pak „výběrovými“; postupně
snižování kapacity těchto škol mělo za cíl omezit
přístup českých dětí ke vzdělání.

³ Koedukace – společná výuka chlapců a dívek.

Z knihy A. a B. Peasových „Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách“ (1998)

- ◆ Muži a ženy jsou odlišné bytosti. Ne lepší anebo horší – prostě jen jiné. Jediná věc, kterou mají společnou, je fakt, že náležejí ke stejnému živočišnému druhu.
- ◆ Ženy kritizují muže, protože jsou necitliví, nepozorní, neposlouchají, nejsou vřelí a soucitíci, nemluví, nedávají dostatečně najevo svou lásku, nezáleží jim tolik na vztazích, spíše než o milování stojí o sex a nechávají zvednuté sedátko na toaletě.
- ◆ Muži kritizují ženy, protože špatně řídí auto, nevyznají se v silničních ukazatelích, převracejí mapu vzhůru nohama, mají špatný orientační smysl, mluví příliš dlouho, aniž by se dostaly k jádru věci, neprovokují je dostatečně často k sexu a nechávají spuštěné sedátko na toaletě.
- ◆ Muži nikdy nemohou najít své věci, ale sbírku cedéček mají uspořádanou podle abecedy. Ženy vždycky najdou zapomenuté klíče od auta, ale jen zřídkakdy nejkratší cestu k cíli. Muži se o sobě domnívají, že z obou pohlaví jsou oni tím rozumnějším. Ženy však vědí, že tím rozumnějším pohlavím jsou právě ony.

Historie královéhradeckých špitálů, nemocnic a všeho, co se lékařství dotýká (8)

Období před stavbou Nové nemocnice (přelom 19. a 20. století)

ZDENĚK DOUBEK

Na zlepšení zdravotnické péče se připravovali také na Novém Hradci, kde potřebovali především místo na léčení nemocných při různých epidemiích. Rozhodnutím zastupitelstva se pro tyto účely nechala přestavět polovina obecního domku čp. 213. Jedna polovina byla nemocnicí a v druhé polovině byl obecní chudobinec. V případě epidemie se mohla využít celá budova jako infekční nemocnice.

Stará infekční nemocnice vpravo; vlevo Ústav hluchoněmých
(Foto Zd. Menec)

Epidemie pravých neštovic vznikla v Hradci v roce 1882. Vzhledem k tomu, že se nemoc rychle šířila, byla postavena první infekční nemocnice v podobě provizorní „boudy“ z prken s tím, že se výhledově zateplí. Stála v blízkosti Labe. Měla čtyři místnosti s 24 postelemi. V nemocnici byl i pokoj pro lékaře a kuchyňka. Po stavbě zděné infekční nemocnice v roce 1886 byla tato provizorní nemocnice zbourána.

V roce 1884 přišlo do města nařízení o stavbě infekčních nemocnic. Vojenský erár poskytl pozemek nedaleko Orlice a vybuďovala se zde zděná infekční nemocnice s 20 lůžky, podle plánů architekta Červenky, se zázemím a zahradou (nedaleko dnešní haly Slavie). Na dvoře měla vlastní studnu. Později, po dostavbě infekčního oddělení v nové okresní

Stará nemocnice 1885 a ocelový most 1886

nemocnici u soutoku, se budova stala krátce chudobincem a později i nájemnými byty pro chudé.

V osmdesátých letech 19. století se zřídila pro Hradec Králové nemocnice v Nechanicích, ale to se ukázalo nevhodné, protože neměla železniční spojení a od Hradce byla značně vzdálená. Nastalo tak období hledání místa pro okresní nemocnici v Kuklenách a dále na Komenského třídě. Nakonec císař daroval městu pozemek nedaleko Plotišť nad Labem. Stavba tady však nikdy nezačala. Místo nakonec vybrala komise v roce 1885 a byla zahájena stavba nemocnice za Mýtskou či Slezskou branou blízko Orlice u malšovického mostu, naproti bývalým Vonešovým sadům (tzv. stará nemocnice). Pozemek schválil panovník. Nesla název Všeobecná veřejná nemocnice arcivévodkyně Elišky. Budovu projektoval architekt Viktor Weinhengst a stavěl ji královéhradecký stavitel Josef Falta. Objekt měl průčelí otočené k jihu. Otevřena byla v březnu 1887, zpočátku se 73 lůžky. Jednalo se o první velkou zdravotnickou stavbu mimo pevnost, sloužící nejen pro samotné město, ale pro celý okres. Stala se tak nemocnicí veřejnou. Primářem byl MUDr. Josef Potoček. Ošetřovatelkami byly nejprve civilní, později

Stará nemocnice 1939, s kioskem u Malšovického mostu

i řádové šedé sestry III. řádu sv. Františka z Assisi. Jejich kongregace byla založena roku 1856 k ošetřování opuštěných. Původní šedý plášť byl později zaměněn za černý, avšak název šedé sestry jim zůstal. Sloužily v letech 1889–1955, a v nové nemocnici u soutoku pak až do roku 1960.

Nemocnice byla od počátku velice oblíbená. Od roku 1889 tu byl jmenován sekundárním lékařem MUDr. Otakar Klumpar, který se později stal primářem. Byl oblíbeným porodníkem, chirurgem, ale také internistou. Počet lůžek v nemocnici vzrostl v roce 1889 tím, že byl od města pronajat vojenský infekční zděný domek z roku 1886, kde bylo 20 postelí. Stál nedaleko vlastní nemocniční budovy. V letech 1887–1906 se zde ošetřilo více než 7 000 osob. Nemocní pocházeli ze všech vrstev obyvatelstva. Na infekč-

Ústřední jatka na břehu Orlice u Moravského mostu, 1900

ní části se hned zpočátku léčily tři prostitutky. Po rezignaci O. Klumpara vrchní správa této nemocnice přijala jako náhradu MUDr. Bedřicha Honzáka, asistenta chirurgické kliniky profesora Karla Maydla, žáka gynekologické školy profesora Karla Pawlika, zakladatele českého porodnictví. Brzy však kapacita nemocnice nepostačovala, proto se k ní přistavělo podlaží. Sloužila velice dobře až do výstavby nové nemocnice u soutoku. Po odstěhování se tady zřídil chudobinec TGM, v 2. světové válce pak německý lazaret. Po válce se sem převedla některá oddělení z „nové nemocnice“ u soutoku (neurologie, ortopedie, rehabilitace).

Město Hradec Králové se rozrůstalo – v roce 1890 zde bylo 267 domů a 7 816 obyvatel, v roce 1900 už 380 domů a 9 767 obyvatel, v roce 1910 bylo 502 domů a 11 064 obyvatel, v roce 1920 577 domů a v roce 1922 celkem 610 domů a 13 115 obyvatel.

Městská rada se starala, aby město mělo zdravou pitnou vodu, a tu našla v kopané studni v Plotištích v roce 1899. Užitek vodu brala ze studní na levém břehu Labe u Labské elektrárny. Kanalizace měla v té době délku 10 km, ale nečištěná odpadní voda byla přímo vypouštěna jak do Labe, tak i do Orlice. Další potíže způsobovaly porážky, které stály na Pražském předměstí při hlavní silnici do Prahy. Byly dlouho kritizovány pro nečistotu odváděnou do okolních příkopů, kde vše hnilo a vypouštělo „morový“ dech. Proto se rozhodlo o výstavbě nových jatek na břehu Orlice u Moravského mostu, a to hlavně kvůli dostatečnému množství užitkové vody. Stavba probíhala od roku 1897 do roku 1900. Zavedla se zdravotní prohlídka dobytka od zvěrolékaře, nazývaného od dělníků „dr. Bestialis“, i masa

Nemocniční pokoj pro raněné v Zámečnické škole v Jiřtkově ulici, s péčí Červeného kříže, 1915

a výrobků z něho. Zaslouhou MUDr. L. Batěka vznikl v roce 1910 vedle jatek městský ústav na výrobu mléka pro děti. Součástí byla i vlastní laboratoř a stáčírna mléka do skleněných lahví. Děti, které mléko pily, kontrolovali každý týden praktičtí lékaři z města.

V roce 1931 se zřizují v Hradci Králové nová jatka, sloučená s jatkami Pražského předměstí. Postaveny byly nové chlévy, žaludkárna, jateční budova, administrativní budova, laboratoře a byty pro personál.

K základům hygieny patřily také zděné lázně, protože jen málo rodin mělo doma vanu. Zřizovaly se hlavně kvůli studentům gymnázií, kteří se koupali jen o svátcích vánočních a někteří o Velikonocích. Využívalo je ale i občanstvo. Koupat v řekách se smělo jen na vyhrazených koupalištích, jiná místa byla hlídána a označena víšky.

V týdeníku Štít v roce 1910 byla zpráva, že 11. června se v Orlici u Mlýnku utopil kandidát učitelství III. ročníku. Krátce na to se na stejném místě utopil sazeč tiskárny, kde

Rezervní německý lazaret ve staré nemocnici; osvobození, květen 1945

se tiskl týdeník Štít. Brzy poté se objevuje krátký článek v těchto novinách, že se doporučuje, aby bylo zakázáno koupání na nevyzkoušených místech v Orlici „...a nedávali tak koupající se svůj život všanc dravým vodám napospas“. Městu bylo dokonce nařízeno, aby lázně postavilo samo nebo i osoba soukromá. Tou byl nakonec zámečnick Hlávka, který postavil nedaleko dnešní lékařské fakulty v Šimkově ulici zděné lázně, kdy byly nejen vany, ale i bazén, sprchy a další vymoženosti té doby.

V roce 1922 byl vydán zákaz chovu vepřů ve městě, později i koz. V červenci téhož roku se zrušily také nevěstince, a tím i lékařské prohlídky prostitutek. Uvádělo se, že prostituce bude volná a zakročovat se proti ní bude jen v případě, když bude budit veřejné pohoršení.

V té době neměl Hradec Králové nemocnici pro dlouhodobě nemocné a chyběl mu i větší chudobinec. Jeden menší zděný chudobinec stál v Malšovicích, byl však velice zchátralý. Předpokládalo se, že se jednou bude stavět velká okresní nemocnice u soutoku a stará nemocnice u Orlice se stane chudobincem s lékařskou péčí.

Město se v té době staralo o nemajetné staré osoby tím, že za ně platilo lékařskou péčí. Za rok tak bylo ošetřeno 244 osob a jen za léky zapláceno 8 000 Kč. Navíc v roce 1918 vznikaly po městě poradny pro plicní choroby a v roce 1921 vznikla okresní Masarykova liga proti tuberkulóze pro matky a kojence.

Už v roce 1918 se zřídil též útulek pro rodičky a poradna pro matky a kojence. Výsledek péče se projevil v roce 1921, kdy zemřelo za rok jen 118 novorozenců, oproti roku 1920, kdy jich zemřelo 225. Školská zařízení měla své preventivní lékaře se zdravotním dohledem na školy obecné, měšťanské, reformní dívčí gymnázium, obchodní akademii a učitelský ústav. Také chlapecký internát Komenium měl svého lé-

kaře a ošetřovnu. Stejně to bylo v dívčím internátě Boženy Němcové nebo v penzionátě v klášteře Chudých školských sester de Notre Dame.

V roce 1925 byla založena chlapecká výchovna pro lehce slabomyslné chlapce v čp. 62 v Rokitanského ulici. Výchova byla založena na principu práce tak, aby se zde chovanci vyučili některým řemeslům a nebyli na obtíž společnosti.

V roce 1922 byl založen sirotčí domov, o dva roky později jesle pro batolata. Uspokojeno v nich bylo dvacet dětí.

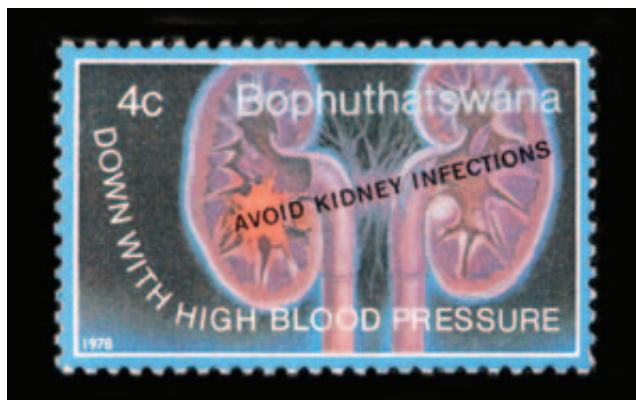
Československý červený kříž měl od začátku I. světové války vlastní nemocnici pro dovážené raněné z fronty. Byla umístěna v Zámečnické škole v Jiříkově ulici. Starala se o převoz raněných z lazaretních vlaků, které dojížděly na nádraží, jejich léčení a rehabilitaci. V letech 1924–1934 měl Červený kříž v Hradci Králové vlastní program pro mimořádné případy, pomoc při katastrofách a pohromách, prováděl kurzy pro dobrovolné ošetřovatelky, sběrací akce pro ošacení potřebných a v zimě vařil polévky pro školní mládež.

HISTORIE MEDICÍNY VE FILATELIÍ

Z archivu M. Vostatka

(16)

SNÍŽME VYSOKÝ KREVŇÍ TLAK

Hypertenze (vysoký krevní tlak; > 140/90 mm Hg) je nejčastější chorobou oběhového systému. Její častost stoupá s věkem a u osob nad 60 let je více než 50 %. Černá rasa je postižena dvakrát častěji než bílá. Hypertenze je rizikovým faktorem aterosklerózy, ischemické choroby srdce a cévních mozkových příhod. Příčinou hypertenze je kombinace vrozené dispozice a zevních faktorů (např. stres, obezita, kouření, malá fyzická aktivita, nadměrný přívod soli) a často též onemocnění ledvin.

Jak se může i filatelie zúčastnit prevence hypertenze ukazuje série známek vydaná v roce 1978 africkým státem Bophuthatswana. Asi málokomu toto jméno něco říká; v polovině 70. let dvacátého století vytvořila Jihoafrická republika čtyři samostatná území nazvaná společně Homelands. Šlo o rezervace pro barevné obyvatele, které jednostranně získaly nezávislost. Bophuthatswana trvala v této formě od roku 1976 do 1994. Dalšími státy byly Ciskei, Transkei a Venda. Všude platil jihoafrický rand (= 100 centů). V období nezávislosti měly tyto státy své vlastní poštovní znám-

ky. Poštovní správy z Homelands se po roce 1994 postupně zařadily do jihoafrické pošty.

Jednotlivé známky této série upozorňují na hlavní rizikové faktory hypertenze:

- 4c – Vyhnete se infekcím ledvin
- 10c – Snižte svůj příjem soli
- 15c – Přejídání je nebezpečné

CO TAKÉ ZAZNĚLO V SENÁTU ...

Chování a tváření se politiků

Pan senátor Richard Svoboda (ODS) předložil senátní návrh zákona na zrušení rozhlasových a televizních poplatků. V diskusi pan senátor Petr Vícha (ČSSD) řekl: „Vypadá to výborně. Ušetříme na správě poplatků a také lidé uspoří. Nuže, vidím, že se role obracejí. Kolega Julínek (ODS) se vžívá do role sociálního demokrata, který chce lidem od poplatků ulehčit – možná jde o výčitku svědomí za ty poplatky ve zdravotnictví.“

Na obranu senátora Tomáše Julínka přispěchal pan senátor Jaroslav Kubera

(ODS) s faktickou poznámkou: „**Tak je to pořád. Sociální demokracie se jako sociální tváří, a chová se obráceně. A ODS se vždycky tváří pravicově, a je sociální.**“ (Oživení v sále – smích)

Kresba Vladimír Rencín

Některé kontakty jen prostřednictvím předsedajícího

Při projednávání několika novel sociálních zákonů paní senátorka Ludmila Müllerová (tehdy KDU-ČSL) v rámci diskusního příspěvku položila otázku předkladateli – tehdejšímu místopředsedovi vlády a ministru práce a sociálních věcí ČR panu Petru Nečasovi (ODS), slovy: „Já bych se možná prostřednictvím pana předsedy ráda dotázala pana ministra...“. Předseda Senátu Přemysl Sobotka (ODS), který schůzi předsedal, jí volně na mikrofon ocitoval jednací řád, v němž se hovoří, že ministr může být v Senátu oslovován přímo. **Prostřednictvím předsedajícího jsou pouze kontakty mezi námi senátory.** (Smích v sále)

Takovou nahrávku na smeč nemohl promarnit pan senátor Jaroslav Kubera (ODS), a tak bezprostředně zareagoval: „**A to mi děláte pořád, pane předsedo, vždycky mi vytunelujete myšlenku dřív, než ji stacím říci. No dobře!**“

Velikonoce vážně i nevázně

Projednávali jsme senátní návrh novely zákona „o státních svátcích“. Bylo navrženo, aby se Zelený čtvrtek a Velký pátek, jež jsou součástí nejvýznamnějších církevních svátků – Velikonoc, staly státními svátky, a tedy dny pracovního volna. K problematice skutečně velmi kvalifikovaně (hlavně z pozice Starého i Nového zákona) diskutoval pan senátor Tomáš Töpfer (ODS). Na tomto místě ale zmíním jen část úsměvných pasáží. „Já si myslím, že všichni máme nárok na dovolenou a že jeden den pro svoji víru můžeme obětovat. Já taky tady nepléduju ani za chanukah ani za šábés. Ale bylo by to dobré, šábés by byl taky dobrý. Mimochodem, na to existuje taková krásná moudrost nebo spíš anekdota, jak jde rabín po městě a vidí otevřený obchod, vejde tam a říká: **Stein, voni mají v sobotu otevřeno? Vo šábesu? To je smrtelnej hřích! To je stejnej hřích jako cizoložství! A on odpovídá: Rabi, zkoušel jsem obojí, ale nedá se to srovnat!**“ **Ještě k Velikonočnímu pondělí.** To už není vůbec křesťanský svátek. To je pohanský svátek. My chodíme mlátit holky. V Evropě se tomu diví. My bijeme holky, a říkáme tomu pomlázka. Mimochodem pomlázka je od slova pomlázovat, jestli to náhodou nevíte, nebo jestli to v paměti zaniklo. A navíc se všichni vožerou tak, že potřebují mít volné i úterý, protože se z toho potřebují zotavit. **Tak já bych navrhoval, abychom měli čtvrtek, pátek, sobotu, neděli a ještě volné úterý.** (Smích v sále)

Na schůzích Senátu PČR většinou vyslechl a ze stenografických záznamů zpracoval Karel Barták

Z Murphyho zákonů

(A. BLOCH, 1977–1991)

- ◆ Může-li se něco pokazit, pokazí se to.
- ◆ Cítíte-li se skvěle, buďte bez obav, to přejde.
- ◆ To, že doktor umí vaši nemoc pojmenovat, ještě neznamená, že ví o co jde.
- ◆ Alkoholik je člověk, který pije víc než jeho lékař.
- ◆ Zuby začínají bolet zpravidla v pátek večer.
- ◆ V každém byrokratickém systému narůstá papírování tím, že trávíte čím dál více času vedením výkazů o své práci a pracujete čím dál méně. Ustáleného stavu se dosáhne teprve tehdy, až když výkazům věnujete veškerý čas a práci žádný.

Královéhradecký fotograf Miloš Vojíř oslavil na začátku letošního roku životní jubileum a zároveň vstoupil i do jubilejního roku pracovního. Ve své volné fotografické tvorbě se již 50 let věnuje aktu. Pod záštitou Lékařské fakulty UK v Hradci Králové a Oblastního sdružení Unie výtvarných umělců byla připravena

výstava ženských aktů velmi trefně zahajuje výstavní sezónu roku 2013, který je rokem ženy. Celé půlstoletí volné tvorby Miloše Vojíře hodnotila ve své úvodní řeči Katarína Příkrylová a uvedla: „Přitažlivost aktu Miloše Vojíře je ve vyzývavé osamělosti a často také uzavřenosti modelek. Moment focení rozhodl o zlomku

jubilejní výstava v Galerii Na Hradě, nazvaná 50 let s aktem. Představuje průřez tvorby Miloše Vojíře, který připravil autor ve spolupráci s PhDr. Katarínou Příkrylovou. Divák má možnost sledovat proměny Vojířova pojetí aktu od sošných kompozic přes aranžované fotografie ze 70. let a ateliérové snímky z 80. let, až ke speciálním technikám, které s sebou přinesla digitální technologie a díky nimž snímky mohou získat ve svém výrazu pohyb a dynamiku.

Autor sám přiznává, že nemá rád improvizaci a své fotografie do detailu promýšlí. Počáteční nápad nebo představa prochází pečlivou přípravou, kdy si autor kreslí, řeší detaily, osvětlení, vybírá vhodnou modelku. Na samotné fotografování je pak Miloš Vojíř zcela připraven a snaží se úspěšně realizovat všechny své vize. Fotografická technika je dnes natolik dostupná a rozšířená, že zdánlivě může fotografovat každý. Jenže samotná technika mistra nedělá. Miloš Vojíř k tomu uvádí, že důležitá je vlastní cesta a hledání. On sám měl na začátku několik idolů – Miroslava Stibora, Tarase Kuščynského, Sama Haskinse. Studoval jejich tvorbu, způsob nazírání, ale brzy zjistil, že si musí vybrat vlastní způsob vyjádření a vlastní směr.

A proč vlastně Miloš Vojíř fotografuje ženské akty? Jeho odpověď je jednoduchá: „Lepší design, než má ženské tělo, zatím nikdo nevymyslel. Ale nejde jenom o tělo. Žena je krásná, tajemná bytost se zvláštním způsobem uvažování, bez kterého by tento svět byl pustým a nehostinným místem.“

Vernisáž výstavy proběhla v Galerii Na Hradě 16. ledna; jejím čestným hostem byl primátor města Hradce Králové MUDr. Zdeněk Fink. Ten připomněl, že tato

čas, který bude mít nejsilnější výpovědní hodnotu pro diváka. Autor nesklouzává k používání lacině výmluvných rekvizit a nechává nás, abychom volně rozvinuli dialog s fotografií.“

Iveta Juranová

Z vernisáže výstavy – zleva: Miloš Vojíř, primátor MUDr. Zdeněk Fink, kurátor PhDr. Josef Bavor

Z HISTORIE ČESKÝCH ŠPITÁLŮ

Špitály Český Krumlov

Český Krumlov (název z německého *Krumme Aue*, *Krumm*au) byl osídlen již v době bronzové. Žili zde Keltové, slovanské kmeny, Slavníkovci, Přemyslovci a posléze Vítkovci. Kolem roku 1250 založili páni z Krumlova (větev Vítkovců) nad vltavskou zátočinou hrádek s válcovou věží, chránící brod obchodní cesty. Současně s ním vzniklo podhradí, známé pod názvem *Latrán* (podle pověsti se zde v minulosti skrývali lotři), kde byl poplužní dvůr a poddaní, zabezpečující chod hradu. Roku 1302 přechází hrad do vlastnictví Rožmberků, rozvíjí se řemesla, staví nové budovy a již v roce 1330 Petr I. z Rožmberka zakládá v podhradí *Na Latráně* špitál s kostelem sv. Jošta (foto 1 – šedivá budova s věží) s kulisou krumlovského zámku, který poskytoval nejnutnější pomoc pro nemocné a chudé obyvatele města. Svou funkci plnil až do r. 1922 a v současné době je to obytný dům s hostincem.

V r. 1622 se krumlovské panství stává majetkem Eggenbergů a vzápětí Schwarzenbergů. Ti představují hospodářské budovy v sousedství kostela sv. Jošta na chorobinec pro přestárlé zaměstnan-

ce zámeckého velkostatku (foto 1 – žlutá budova vpravo, foto 2 – vstupní brána do chorobince s erby Eggenbergů a Schwarzenbergů). Stavební úpravy ve 20. stol. budovu zcela změnily, dnes slouží jako exkluzivní hotel.

Český Krumlov je zařazen do Světového kulturního dědictví UNESCO a po Pražském hradu je druhým největším architektonickým památkově chráněným celkem. Historických staveb je zde nečítaně a je jisté, že se ještě vrátíme, abychom naši expedici dokončili. Jan Smit

STAROVĚKÝ AKRAGÁS

„Oko Sicílie, nejkrásnější město na světě“, nazval Akragás básník Pindaros. Založeno bylo r. 581 př. Kr. kolonisty z Rhodu a Kréty na jižním pobřeží Sicílie (Homérova Trinakrie), v údolí mezi řekami Hypsas a Akragás. Osadníci se zbraní v ruce vytlačili původní obyvatelé Sikany, zmocnili se úrodné půdy a začali ji obdělávat. Během prvního desetiletí, za vlády krutého a bezohledného tyрана Falaidra se město Akragás (dnes Agrigento) rozrostlo a stalo se na Sicílii nejvýznamnější mocností. Na horském masivu uprostřed údolí během času vzniklo jedno z nejposvátnějších míst starověku – „Chrámové údolí“.

Prohlídku jsme začali na jihovýchodním skalnatém výběžku hradeb, u chrámu Héry Likymniás (zvučně pějící – pozn. 1). Stavba je provedena v dórském slohu v r. 450 př. Kr. (foto 1), na skalnatém podloží (chrámy byly stavěny výhradně na neúrodné půdě). Pro nerovnost terénu byl postaven na soustavě teras (krépis), cella je obklopena dórskými sloupy ze čtyř stran (peristasis), proti vchodu pak je umístěn obrovský oltář. Celek je velmi působivý, umístění na skalnatém ostrohu zvyšuje jeho vznešenost.

Cesta nás vede západním směrem podél městských hradeb, tesaných do skalnatého návrší, k nejskvostnější stavbě

a klenotu města, proslulému a obdivovanému chrámu Svornosti (foto 2). Vystavěn byl v klasickém období kolem r. 450 př. Kr., v klidném, úspěšném a šťastném období dějin města (mělo tehdy 200 tisíc obyvatel). Je jedním z nejlépe zachovalých antických chrámů klasického světa. Postaven byl na půdorysu 40x17 m, vstupní prostor, cella a zadní prostor je obklopen šestkrát třinácti dórskými sloupy. Stojí opět na třístupňové terase a je výrazně ovlivněn stavbami Parthenónu a Théseionu v Athénách. Zasvěcen byl s největší pravděpodobností Dioskúřům, ochraňujícím mořeplavce (pozn. 2). V 6. stol. n. l. byl v době christianizace přestavěn na baziliku, zasvěcenou sv. Petru a Pavlovi, díky tomu byl zachován ve své celistvosti dodnes. Stylově je příbuzný s chrámem Héry.

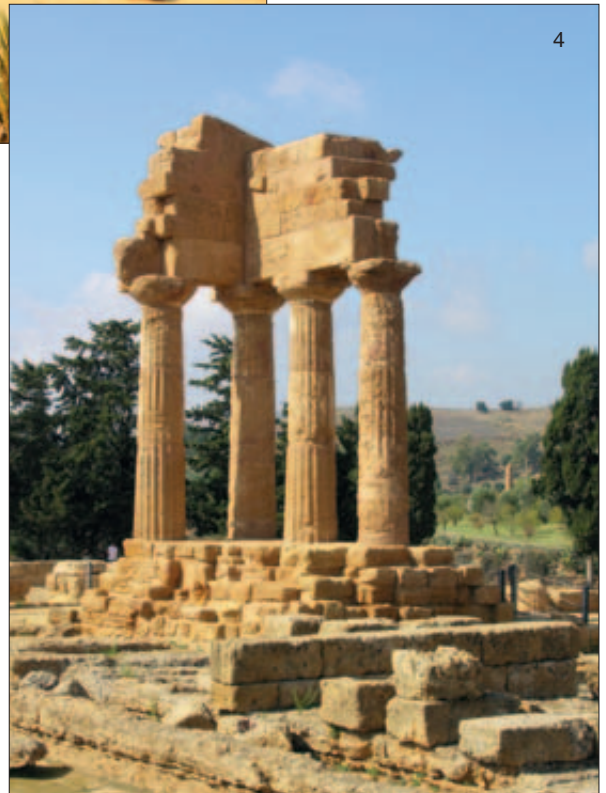
Dalším chrámem na Svaté cestě je Héraklova svatyně z archaického období kolem r. 510 př. Kr. Je to nejstarší dórský chrám v Akragantu, v jehož průčelí stojí 6x15 sloupů. Některé sloupy byly v r. 1924 vztyčeny, takže chrám získal zpět svou vznešenost a důstojnost. Nalezené sochařské fragmenty z metopy válečníka, které zdobily průčelí svatyně v letech 480–475 př. Kr., jsou přisuzovány Pýthágorovi.

2

Největší chrám, kolosální Olympieion, zasvěcený Diovi Olympskému, byl dokončen r. 480 př. Kr. na počest fenomenálního vítězství Řeků nad Karthaginci u Himery. Stavba má půdorys 112x56 m, 7 sloupů (výška 20 m) v průčelí, na delší straně 14 polosloupů, propojených zdí, tvořících pozadí 8 m vysokým sochám Telamónů, podpírajícím architráv. Jedna ze soch, která se zachovala, byla v minulém století zrekonstruována pro muzeum a její kopie je vystavena v areálu svatyně (foto 3, pozn. 3). Uvnitř chrámu v celle byla obrovská socha Dia a proti vchodu oltář 55x18 m, po stranách metopy s výjevy z Gigantomachie a Trójské války. Několik zemětřesení chrám zcela zničilo a zasypalo město kamením.

Západně od Diova chrámu stávala spletitá soustava svatyně chtonických (podsvětních) božstev (pozn. 4). Tito záhadní bohové se v Akragantu těšili mimořádné oblibě; byly zde oltáře, malé posvátné budovy, chrámky (Héfaistův, Asklépia, Athény, Theoróna, Démétér), obětiště, studny, jeskyně a pokladnice. V 19. stol. zde byly z různých materiálů poskládány 4 sloupy

4

3

Pozn. 1 – Héra – ochránkyně manželství, dárkyně dětí, žila příkladným způsobem života, hodným následování.

Pozn. 2 – Dioskúrové – Kastór a Polydeukés, synové Lédy a Dia, nerozluční bratři, bliženci (Polydeukés nesmrtelný, Kastór smrtelný). Chránili především plavce před ztroskotáním, tišili moře, vedli lodě do přístavů. Zjevovali se znamením ohně na stožárech (Eliášův oheň), pomáhali závodníkům.

Pozn. 3 – Telamón – kyperský král ze Salamis, mužská obdoba karyatid.

Pozn. 4 – Chtoničtí bohové – Démétér, Persefóna-vládkyně říše Stínů, Hádés, Erínye, Thanatos aj.

Démétér představovala plodivou sílu země, učila orat, sít, je symbolem rolnictví, byla klidná a vlídná.

Jan Smit

bez historických znalostí a nazvány chrámem Dioskúřů. Tato umělá, ale působivá zřícenina se stala svého času symbolem Agrigenta (foto 4).

Poznali jsme město, které svou majestátností, výstavností a vznešeností předčilo všechna města Velkého Řecka. Věhlas a význam starověkého Akragantu je trvale zapsán na prestižním seznamu Světového kulturního dědictví UNESCO.